

HET
NATIONALE
BALLET

STRAVINSKY SPROOKJES

NATIONALE OPERA & BALLET

STRAVINSKY SPROOKJES

Anna Tsygankova - *Firebird* (2014)

INHOUD | CONTENT

- 5 **Voorwoord**
- 6 **Credits**
- 11 **'Muziek, ballet, kunst in het algemeen, behoren niet aan de agressor'**
Interview met Alexei Ratmansky
- 17 ***The Fairy's Kiss***
De tijdloze wereld van de kunst
- 20 **Net zo universeel als eeuwenoude sprookjes**
Jérôme Kaplan over het decor- en kostuumontwerp van *The Fairy's Kiss*
- 27 ***Firebird***
Een eenvoudige held die zegeviert over een wrede tiran
- 33 **Van revolutie tot eerbetoon**
Over Stravinsky's composities *Le baiser de la fée* en *L'Oiseau de feu*
- 40 **Biografieën artistiek team**
- 47 **Biografieën solisten *The Fairy's Kiss***
- 52 **Biografieën solisten *Firebird***
- 56 **Tableau Het Nationale Ballet**
- 62 **Het Balletorkest**
- 65 **Het Nationale Ballet**
- 68 **Directie en artistieke staf Het Nationale Ballet**

- ENGLISH
- 70 ***The Fairy's Kiss***
The timeless world of art
- 72 ***Firebird***
A simple hero who triumphs over a cruel tyrant

- 78 **Colofon**

Scan the QR code to read
all content in English

Anna Tsygankova en ensemble – *Firebird* (2014)

MAGISCHE SPROOKJES MET EEN DIEPERE, UNIVERSELE LADING

Al jaren achtereenvolgens presenteren wij producties in het Holland Festival en dit jaar doen we dat met een wel heel bijzonder tweeluik: *The Fairy's Kiss* en *Firebird*, twee topwerken van Alexei Ratmansky, internationaal erkend als de meest prominente klassieke-ballet-choreograaf van dit moment.

Ratmansky – van Oekraïens-Russische afkomst en tegenwoordig 'artist in residence' bij het New York City Ballet – heeft een grote liefde voor het negentiende- en begin twintigste-eeuwse balletrepertoire. Hij heeft inmiddels dan ook al veel producties uit die tijd doen herleven (zoals zijn wervelende *Don Quichot*, die wij in oktober opnieuw op het podium brengen). Ook raakte Ratmansky al op jonge leeftijd betoverd door de muziek van Igor Stravinsky. Het wekt dan ook geen verbazing dat twee van diens meesterwerken, *Le baiser de la fée* en *L'Oiseau de feu*, een voortdurende bron van inspiratie voor hem vormen. Zo creëerde Ratmansky in 1994, 1998 en 2017 versies van het poëtische *The Fairy's Kiss*. Van de laatste, uitgebracht door Miami City Ballet, maakt hij nu een aangepaste versie voor ons gezelschap. En ook van zijn wervelende *Firebird* uit 2002 zal hij speciaal voor dit Holland Festival-tweeluik een deel opnieuw creëren.

Beide balletten vertellen een meeslepend sprookje en hebben, zoals dat met veel sprookjes het geval is, een diepere, universele lading. Zo gaat *The Fairy's Kiss* – gebaseerd op Hans Christian Andersens *De ijsjonkvrouw* – over hoe je je verhoudt tot je niet te ontlopen lot, en handelt het op een oude legende gebaseerde verhaal van *Firebird* in essentie over vrijheid. Beide thema's zijn eenvoudig in verband te brengen met de oorlogen die momenteel in de wereld woeden. Voor Ratmansky, fel opponent van de Russische invasie in Oekraïne, is daar, nu hij de balletten opnieuw instudeert, dan ook geen ontkomen aan. Typerend voor zijn balletten zijn namelijk niet alleen hun enorme inventiviteit, muzikaliteit en een sterk theateraantal gevoel, maar zeker ook de grote humaniteit die eruit spreekt.

Dit tweeluik biedt u én onze dansers de kans om meegevoerd te worden naar twee magische werelden. Danstechnisch gezien zijn beide balletten zeer uitdagend, en tegelijkertijd vragen ze om een heel eigen theatrale invulling en expressie. Ratmansky's ontzagwekkende kennis en beheersing van de ballettaal zorgen er daarbij voor dat hij als geen ander in staat is om deze naar de eenentwintigste eeuw te transformeren en aan deze sprookjesverhalen zodoende een nieuwe, actuele lading te geven. Ik wens u dan ook een prachtige avond toe.

Ted Brandsen
Directeur Het Nationale Ballet

THE FAIRY'S KISS

EUROPESE PREMIÈRE

Choreografie

Alexei Ratmansky

Muziek

Igor Stravinsky – *Le baiser de la fée* (1928)

Decor- en kostuumontwerp

Jérôme Kaplan

Lichtontwerp

James F. Ingalls

Instudering

Michael Breeden

Balletmeesters

Larissa Lezhnina

Jozef Varga

Sandrine Leroy

Met medewerking van

Leerlingen van de Nationale

Balletacademie

Instudering leerlingen van de

Nationale Balletacademie

Marieke van der Heijden

Yoko van Reijssen

Wereldpremière

10 februari 2017, Miami City Ballet,
Adrienne Arsht Center, Miami (Florida)

Première bij Het Nationale Ballet

15 juni 2024, Nationale Opera & Ballet,
Amsterdam

Tijdsduur

circa 45 minuten

FIREBIRD

Choreografie

Alexei Ratmansky

Muziek

Igor Stravinsky – *L'Oiseau de feu* (1910)

Decorontwerp

Simon Pastukh

Kostuumontwerp

Galina Solovjeva

Lichtontwerp

Brad Fields

Projectie-ontwerp

Wendall K. Harrington

Instudering

Marcelo Mourão Gomes

Nancy Raffa

Balletmeesters

Guillaume Graffin

Judy Maelor Thomas

Wereldpremière

13 december 2002,
Koninklijk Zweeds Ballet, Stockholm

Première bij Het Nationale Ballet

28 februari 2014, Nationale Opera & Ballet,
Amsterdam

Tijdsduur

circa 50 minuten

Firebird is een coproductie met American Ballet Theatre, dat het ballet in 2012 op het repertoire nam.

The Fairy's Kiss/Firebird

Music Published / Licensed by:

© Boosey & Hawkes, Londen /

Albersen Verhuur B.V., 's-Gravenhage

Muzikale begeleiding

Het Balletorkest
o.l.v. Matthew Rowe

**Vervaardiging decor, kostuums,
rekwisieten, kap en grime, toneel-
techniek, belichting en geluid**

De Techniek Nationale Opera & Ballet

Productieleider

Anu Viheriäranta

Voorstellingsleiders

Wolfgang Tietze
Kees Prince

Productievoorbereider

Gerko Min

Eerste toneelmeester

Jeroen Jaspers

Lichtsupervisor

Wijnand van der Horst

Eerste belichter

Angela Leuthold

Volgspotters

Carola Robert
Famke van der Marel
Hein Hazenberg
Marleen van Veen
Panos Mitsopoulos

Coördinator volgspotters

Ariane Kamminga

Geluidstechnicus

David te Marvelde

Voorman rekwisieten

Remko Holleboom

Vervaardiging kostuums***The Fairy's Kiss***

Kostuumafdeling Het Nationale Ballet,
Das Gewand, Atelier Ina Kromphardt,
Martine Douma

Assistent kostuumproductie

Michelle Cantwell

Eerste kleder

Andrei Brejs

Eerste grimeur

Iris Grozdanoska

Orkestinspecteur

David Eijlander

Inleidingen

Jacq. Algra
Lin van Ellinckhuijsen

Totale voorstellingsduur

Circa twee uur en tien minuten,
inclusief een pauze

Deze productie is onderdeel van het
Holland Festival 2024

Maia Makhateli en Giorgi Potskhishvili – repetitie *Firebird* (2024)

Alexei Ratmansky – répétition *Firebird* (2024)

Interview met choreograaf Alexei Ratmansky

‘MUZIEK, BALLEET, KUNST IN HET ALGEMEEN, BEHOREN NIET AAN DE AGRESSOR’

Twee sprookjes. Het ene – *The Fairy’s Kiss* – een analytische, door Stravinsky sterk gecondenseerde versie van Hans Christian Andersens *De ijskoningin*. Het andere – *Firebird* – een onder aanvoering van de legendarische Diaghilev uit meerdere Russische volkslegendes samengesteld verhaal. “Maar beide ongelooflijk slim gedaan”, aldus Alexei Ratmansky, “omdat de schoonheid en archetypische kracht van het sprookje behouden is. Het lijken misschien eenvoudige verhalen, maar ze laten ruimte voor een diepere betekenis. En Stravinsky’s geniale composities geven daar nog een extra lading aan.”

Alexei Ratmansky draait, zoals zo vaak in zijn carrière, overuren. Overdag repeteert hij met de dansers van Het Nationale Ballet; 's avonds en in het weekend studeert hij met dansers van het Nationale Ballet van Oekraïne, in de studio's van Het Nationale Ballet, zijn ballet *Wartime Elegy* in. Het was het eerste werk dat hij, in september 2022, maakte na de Russische invasie in Oekraïne, voor het Pacific Northwest Ballet in Seattle. Gezet op muziek van de Oekraïense componist Valentyn Silvestrov en met ontwerpen gebaseerd op het werk van de Oekraïense kunstenaars Matvei Vaisberg en Maria Primatsjenko. “Het is geen politiek werk, eerder poëtisch, maar het is wel een reactie op de oorlog, opgedragen aan het Oekraïense volk.”

Onheilsdag

Zeven maanden eerder was Ratmansky, die sinds 2009 in New York woont, bij het Bolsjoj Ballet in Moskou – dat hij van 2004 tot 2008 leidde – om er een ballet in te studeren. Op de ochtend van 24 februari, meteen nadat hij hoorde dat Rusland Oekraïne was binnengevallen, verliet hij Moskou stante pede. “Ondanks de waarschuwingen van Amerikaanse zijde geloofde niemand in mijn omgeving dat dit echt zou gebeuren, ook mijn familie in Oekraïne niet. Alleen mijn vrouw Tatiana had gezegd: ‘Ga alsjeblieft niet naar Rusland’, maar ik wilde – toen nog – aan mijn contractuele verplichtingen voldoen.”

“Het kan een ‘aanwezigheid’ zijn die groter is dan jij, een die je ook altijd in de gaten houdt. Waardoor je ook weet wanneer je een verkeerde afslag hebt genomen” – Alexei Ratmansky

Sinds die onheilsdag manifesteert Ratmansky zich, onvermoeibaar, als een fel opponent van het Poetin-regime. “Ik kan niet anders. Misschien juist ook omdat ik vaak bestempeld word als een Russische choreograaf. En ja, ik ben geboren in Sint-Petersburg, omdat mijn moeder, die daar vandaan komt, liever in haar thuisstad wilde bevallen. Maar mijn ouders hebben altijd in Oekraïne gewoond en meteen na de bevalling zijn ze teruggekeerd naar Kiev, waar ik ben grootgebracht.”

De afgelopen jaren waren zwaar, geeft hij toe. “Niemand van mijn familie of die van mijn vrouw heeft het land verlaten. Ze leven onder voortdurende dreiging, de Russen bombarderen en doden elke dag burgers. Op een gegeven moment waren we zo wanhopig dat ik geprobeerd heb om mijn ouders er weg te krijgen. Maar uiteindelijk zei mijn vader: ‘We hebben een president die net als ik van Joodse afkomst is en ik wil blijven om hem te steunen. Dat is precies Poetins plan, dat we allemaal vertrekken, maar dat gaan we niet doen.’”

De Oekraïense wortels van Tsjaikovski en Stravinsky

Dat hij nu in Amsterdam een programma van Russische sprookjes, op muziek van twee

– algemeen beschouwd als – Russische componisten instudeert, voelt dan ook dubbel en verwarrend. “In Oekraïne worden op dit moment geen Russische opera’s, composities en balletten uitgevoerd, en dat begrijp ik volledig, maar tegelijkertijd wil ik Tsjaikovski, Stravinsky en al die andere grootheden niet zomaar ‘aan Poetin geven’. Ze zijn niet zijn bezit, al worden hun namen in de propagandamachine momenteel wel volop misbruikt. Een heel schrijnend voorbeeld daarvan is het theater in Marioepol, waar honderden Oekraïners schuilden voordat het in maart 2022 door de Russen werd gebombardeerd. De stad is nu in Russische handen, de Russen zijn het theater aan het herbouwen, om als het ware te laten zien dat het leven er ‘gewoon doorgaat’, en op het doek dat nu om de bouwsteigers is gespannen, hebben ze een aantal figuren uit de Russische cultuur afgebeeld, onder wie Tsjaikovski. Wiens voorvaderen feitelijk uit Oekraïne komen. Tsjaika – de oorspronkelijke familienaam – is een Oekraïense kozakkennaam, en zelf bracht Tsjaikovski de zomers vaak door op het Oekraïense landgoed van zijn zuster, waar hij ook diverse composities schreef, waaronder *Het Zwanenmeer*. En Stravinsky’s moeder was de dochter van de staatsminister van Kiev, en zijn vader, een beroemde zanger, startte

zijn carrière bij de Kiev Opera. Al worden beiden dus nog altijd als Russische componisten beschouwd, het is belangrijk om je dit soort dingen te realiseren. Want muziek, ballet, kunst in het algemeen, behoren niet aan de agressor. Zeker Tsjaikovski niet, die zo humanistisch was. Het hart van zijn muziek is tegenovergesteld aan alles wat met oorlog en agressie te maken heeft.”

‘What was I thinking’

Ratmansky was nog een jonge dansstudent toen hij betoverd raakte door Stravinsky’s *Le baiser de la fée* (*The Fairy’s Kiss*). “Het was waarschijnlijk een van de eerste Stravinsky-werken die ik hoorde. Ik had verwacht dat het vreemd en weerbarstig zou zijn, maar het was prachtig, zó melodisch, natuurlijk ook omdat Stravinsky zich – zoals ik later begreep – door Tsjaikovski’s pianowerken en liederen had laten inspireren.” Toen al wist Ratmansky dat hij er ooit een ballet op zou maken. “Juist ook omdat het stuk vrijwel nooit werd opgevoerd én omdat het een klein, niet te complex verhaal had. Althans, dat dacht ik toen... *what was I thinking?* Veel choreografen hebben hun tanden in de compositie en het verhaal gezet, maar zijn daar maar deels in geslaagd, hun balletten bleven nooit lang op het repertoire.”

Bij hemzelf was dat niet anders, zegt Ratmansky, die inmiddels drie versies van *The Fairy’s Kiss* creëerde: in 1994 voor het Nationale Ballet van Oekraïne (hetzelfde gezelschap waarmee hij nu zijn *Wartime Elegy* instudeert), in 1998 voor het Marijinski Ballet en in 2017 voor het Miami City Ballet. “Hoewel ik altijd een vrij duidelijk idee had van wat ik ermee wilde, vond ik de choreografie na een paar jaar toch te primitief, te simpel, maar toen ik vervolgens meer complexiteit toevoegde, vond ik het ballet weer te rommelig, met te veel stappen.”

Ook nu hij zijn derde versie, uit 2017, bij Het Nationale Ballet instudeert, is de kans groot dat hij er weer aan gaat sleutelen. “Eigenlijk vind ik dat ook wel leuk, ik hoef niet zo nodig een ‘definitieve’ versie op de plank te hebben liggen. En ja, wie weet ben ik in alle euforie van de première dan straks even tevreden, maar pas na een paar jaar weet je echt of iets wel of niet gewerkt heeft.”

‘Je werkt nooit op een blanco canvas’

Voor Ratmansky gaat *The Fairy’s Kiss*, in navolging van Stravinsky’s compositie, in essentie over het feit dat het talent om te creëren ook offers vraagt. “Je kunt als kunstenaar geen hobbyist zijn. Wil je creëren, dan moet je er volledig voor gaan, en dat gaat vaak met pijn gepaard.”

Waar Stravinsky dit gegeven relateerde aan het leven van Tsjaikovski, gaat het in het slotdeel van Ratmansky’s ballet over de kunstenaar in het algemeen, en het voelde daarbij logisch voor hem om “essentiële historische beelden van mijn kunstvorm” in de choreografie te verwerken, in de vorm van citaten uit beroemde eerdere balletten. “Niet als een verwijzing naar het beroep van choreograaf of als een biografisch element, maar om te onderstrepen dat elke kunstenaar schatplichtig is aan al diegenen die hem voorgingen. Wil je creëren, dan moet je leren van de grote kunstenaars uit het verleden. Je werkt nooit op een blanco canvas, maar altijd op een doek dat al vele malen beschilderd is.” In het sprookjesverhaal dat aan deze slotscène voorafgaat – over een jongetje wiens lot

bezegeld wordt door de kus van een fee – ziet Ratmansky niet direct een relatie tot wat er momenteel in de wereld gebeurt. “Bij muziek, en in mindere mate ook bij dans, kun je de betekenis niet als een vlinder in een insectencollectie vastpinnen. Dat is ook het mooie ervan, iedereen kan een compositie of choreografie op zijn eigen manier uitleggen.” En toch spoken er, nu hij het ballet opnieuw instudeert, wel voortdurend associaties door zijn hoofd. “Collega’s van mij, Oekraïense dansers en choreografen, dienen aan het front. Is dat het lot of een eigen, bewuste keus? Ben je voorbestemd om dat te doen, is het je potentieel dat je daartoe oproept? Het kan een ‘aanwezigheid’ zijn die groter is dan jij, een die je ook altijd in de gaten houdt. Waardoor je ook weet wanneer je een verkeerde afslag hebt genomen. Er is steeds dat stemmetje dat zegt ‘fout’. Soms kies je ervoor om het te negeren, maar je hebt altijd de keus.”

Kosjtsjev als Poetin

In het geval van *Firebird* is er voor Ratmansky geen ontkomen aan om hierin een relatie te zien met de invasie van Oekraïne. “Toen Ted Brandsen zei dat hij *Firebird* wilde terughalen, dacht ik meteen: oké, de wrede tovenaer Kosjtsjev, dat is Poetin. En de jonge vrouwen die hij in zombies heeft veranderd, staan symbool voor de Russische bevolking die in de ban is van zijn ‘propagandavloek’.”

Toch liet hij het idee om vanuit deze benadering een nieuwe versie van het ballet te creëren al snel varen. “Ik heb wel een deel helemaal opnieuw gemaakt, maar alleen om de choreografie te verbeteren. Ik wil mensen niets opdringen. Bovendien geloof ik niet dat een ‘happy end’, zoals in *Firebird*, mogelijk is voor een gehavende natie als Rusland. Het is beter wanneer iedereen vrij is om zijn eigen interpretatie op mijn balletten los te laten: wil je er gewoon een kindersprookje in zien, dan is dat helemaal prima. Dat is ook de kracht van dans: we hoeven er geen woorden aan te geven, als choreograaf bedrijf je geen exacte wetenschap. Maar als toeschouwers in mijn werk bepaalde toespelingen of parallellen herkennen, dan is dat natuurlijk geweldig. We gaan het zien. Er zal vast wel iemand zijn die bij Ivan, de mannelijke hoofdpersoon van *Firebird*, aan een oppositieleider moet denken.”

Oorspronkelijk maakte Ratmansky *Firebird* voor het Koninklijk Zweeds Ballet, in 2002. Aan politieke connotaties dacht hij toen in het geheel nog niet. “Ik verkeerde toen nog in de veronderstelling dat kunst en politiek niet gemengd moesten worden. Inmiddels begrijp ik hoezeer ik het bij het verkeerde eind had. Kunst ‘leeft’ vandaag, het maakt deel uit van ons leven, en dus zijn de twee niet te scheiden. Dat is wat de oorlog mij heeft doen begrijpen. En daarbij heb ik in Amerika geleerd: je stem doet er toe. Je kunt ervoor kiezen om te zwijgen, maar als je iets wilt veranderen, moet je je uitspreken.”

Astrid van Leeuwen

Anna Tsygankova en ensemble – répétitie *The Fairy's Kiss* (2024)

THE FAIRY'S KISS – EUROPESE PREMIÈRE

DE TIJDLOZE WERELD VAN DE KUNST

Als 18-jarige dansstudent wist Alexei Ratmansky al dat hij ooit een ballet zou maken op Igor Stravinsky's *Le baiser de la fée*. Niet alleen was hij betoverd door de muziek en geïntrigeerd door het verhaal, maar ook het feit dat Stravinsky's composities in die tijd in Rusland als modernistisch en decadent – en dus gewaagd – werden gezien, triggerde hem. Acht jaar later won Ratmansky met *The Fairy's Kiss*, zijn eerste grote ballet, een choreografenconcours in Kiev, waarna het Kiev Ballet de productie op het repertoire nam. Inmiddels heeft hij drie versies van het ballet gemaakt, waarvan de laatste, in 2017 gecreëerd voor het Miami City Ballet, nu in een nieuwe, aangepaste productie haar Europese première beleeft.

Al veel beroemde choreografen gingen Ratmansky voor in het gebruik van Stravinsky's *Le baiser de la fée*, onder wie George Balanchine (die eveneens drie versies maakte), Sir Frederick Ashton, Sir Kenneth MacMillan, John Neumeier en Maurice Béjart. De 'oerversie' werd in 1928 echter gecreëerd door een vrouw, Bronislava Nijinska, voor het gezelschap van voormalig Ballets Russes-ballerina Ida Rubinstein. Rubinstein had Stravinsky de opdracht gegeven om de muziek voor Nijinska's choreografie te componeren. Dat jaar werd ook de vijfendertigste sterfdag van Pjotr Iljitsj Tsjaikovski herdacht en dus besloot Stravinsky, als eerbetoon aan zijn voorganger, om fragmenten uit diens pianowerken en liederen te verwerken in de nieuwe compositie. Ook putte Stravinsky inspiratie uit Hans Christian Andersens *De ijskoningin*, handelend over de fatale kus waarmee een fee het lot van een babyjongetje bezegelt. De componist zag het sprookje namelijk als een metafoor voor het leven van Tsjaikovski, die, door alles wat hij voor zijn carrière had moeten opofferen, ook geleden had onder 'de kus van een muze', al had deze hem tegelijkertijd ook 'onsterfelijk' gemaakt.

Stravinsky bracht Andersens uitgebreide, complexe sprookje terug tot slechts enkele regels en componeerde op basis hiervan vier scènes, die ook het vertrekpunt vormen

Victor Caixeta en Anna Tsygankova – repetitie *The Fairy's Kiss* (2024)

voor Ratmansky's choreografie. In de eerste scène zien we een moeder die met haar pasgeboren kind verstrikt raakt in een sneeuwstorm. De vrouw overleeft het niet, maar de baby wordt gered door een fee, die hem bij het afscheid kust, waarna de jongen wordt opgevangen door dorpelingen. In de volgende scène zien we hem terug tijdens een dorpsfeest. Hij is inmiddels een jonge man, knap, populair en tot over zijn oren verliefd, en zal de dag erna trouwen. Maar wanneer hij die avond thuiskomt, wordt hij opgewacht door een zigeunerin – de vermomde fee – die zijn lot voorspelt: 'Hij zal heel gelukkig worden, maar niet trouwen. Hem wacht', aldus de fee, 'een ander soort geluk'. De jonge man raakt bedwemd, wordt gevonden door zijn verloofde en de twee dansen, zonder het te weten, hun laatste liefdesduet. Op de ochtend van de bruiloft ziet hij haar nog wel, maar net zoals prins Siegfried in *Het Zwanenmeer* verleid wordt door de Zwarte Zwaan Odile, belandt de jonge man zonder het zich te realiseren in de armen van een andere 'bruid', de gesluierde fee. Na een innige dans tilt hij haar sluier op en in de veronderstelling dat zij zijn bruid is, kussen de twee elkaar, en daarmee verraadt hij tot zijn ontzetting zijn ware liefde. De fee claimt de jonge man voor zichzelf en voert hem in de slotscène van het ballet mee naar een wereld voorbij tijd en ruimte.

Stravinsky gaf deze laatste scène vorm in een wonderschone, serene compositie, waarin – vergelijkbaar met het prachtige einde van zijn *Apollon musagète* – als het ware een magische transformatie plaatsvindt van de sterfelijke wereld naar een hoger niveau of ideaal. Veel choreografen hebben geworsteld met deze kalme, ondramatische slotscène van *Le baiser de la fée*, maar dat probleem lijkt Ratmansky geenszins te hebben gehad: zijn choreografie bereikt juist in dit deel een poëtisch en meeslepend hoogtepunt. Alle dansers keren terug op het toneel en in de choreografische frases die daarna volgen, heeft Ratmansky op uiterst inventieve wijze delen uit beroemde balletten verwerkt, waaronder scènes uit *Giselle*, *La Bayadère*, *Het Zwanenmeer*, Nijinska's *Les Noces*, Léonide Massines *Les présages* en George Balanchines *Apollon musagète*. De 'wereld voorbij tijd en ruimte', waarin de jonge man is beland, is aldus, zoals Stravinsky het ook bedoelde, een allegorie voor de tijdloze wereld van de kunst, waarin de kunstenaar de nodige offers moet brengen ten gunste van zijn talent. In het slotdeel van Ratmansky's ballet zien we hoe de jonge man de groep dansers aanschouwt, hun bewegingen soms regisseert en uit bestaande werken een nieuwe creatie schept. Sommige recensenten zagen daardoor een choreograaf in hem of, sterker nog, Ratmansky zelf, maar volgens Ratmansky staat de jonge man symbool voor alle kunstenaars – de componist die noten aaneenrijgt, de architect die een ruimte vormgeeft, de schrijver die met woorden speelt. Of, in bredere zin: voor iedereen die wordt gedreven door een onstuitbare passie en daardoor niet aan zijn of haar lot ontkomen kan.

Astrid van Leeuwen

THE FAIRY'S KISS

NET ZO UNIVERSEEL ALS EEUWENOUDE SPROOKJES

Jérôme Kaplan over het decor- en kostuumontwerp van *The Fairy's Kiss*

***The Fairy's Kiss* als tijdloos sprookje in een tijdloze setting. Jérôme Kaplan: "Oost, west, rond 1900 of toch juist meer in de moderne tijd: ballet is een universele taal die overal en in elke tijd verstaan kan worden. Dat wilde ik ook voor mijn ontwerpen."**

De eerste samenwerking tussen de Franse decor- en kostuumontwerper Jérôme Kaplan en de Amerikaans-Oekraïens-Russische choreograaf Alexei Ratmansky vond bijzonder genoeg plaats in... Amsterdam. Na de kleurrijke decors en kostuums die Kaplan in 2010 bij Het Nationale Ballet voor Ratmansky's ballet *Don Quichot* (in het najaar weer terug op de planken) creëerde, volgden er meer gezamenlijke projecten over de hele wereld. Voornamelijk verhalende balletten, waarvan *The Fairy's Kiss* nu ongeveer de tiende is, "en hopelijk nog niet de laatste!", aldus Kaplan.

Want werken met Ratmansky is altijd een avontuur, vertelt Kaplan. "Hij heeft een soort kinderlijke onbevangenheid en is nergens bang voor, ook niet voor gekke decors of kostuums. Te moeilijk, te historisch, te kleurrijk – dat maakt hem niet uit. Hij staat overal voor open, maar zal het ook laten weten als hij ergens geen fan van is. Als hij zegt dat je beter kunt, dan kun je dat waarschijnlijk ook. 'Klaar' zijn we dus pas als de voorstelling echt wordt opgevoerd. Daarvoor blijven we bezig, op een soort reis om tot het beste geheel te komen."

Ontwerptrip

Die reis begint voor Kaplan zelf altijd met het verzamelen van inspiratie, documentatie en veel foto's. "Zo maak ik eerst het concept helder voor mezelf en ververs ik mijn blik en visie, want ik moet mezelf niet gaan herhalen. Daarna maak ik de eerste schetsen en leg ik die voor aan de choreograaf – in dit geval Alexei. Vaak twijfel ik dan nog over bepaalde aspecten, de lengte van die broekspijp of de kleur van dat rokje, dus dat overleggen we dan. Daarna hak ik de knoop door over de materialen en kleuren, en verf ik mijn schetsen.

Oorspronkelijk kostuum van de fee (scènefoto *The Fairy's Kiss* Miami City Ballet)

Later, wanneer de kostuums zijn gemaakt, probeer ik hier en daar een passessie bij te wonen, maar het mooiste moment is als alles samenkomt. Het decor, de kostuums, de dansers en de choreografie: dat blijft indrukwekkend.”

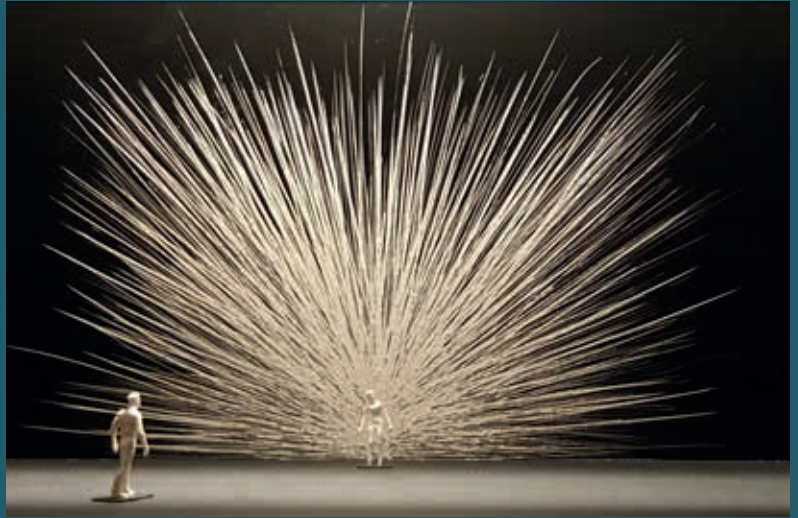
Nieuw decor

Voor *The Fairy's Kiss* heeft Kaplan dat moment al beleefd bij de première in Miami. Toch mag hij het binnenkort herbeleven, omdat er voor de productie in Amsterdam weer nieuwe onderdelen zijn gecreëerd. “Het eerste ontwerp gaat namelijk ver terug: toen ik dat in 2017 voor Miami City Ballet maakte, had ik al in mijn hoofd dat *The Fairy's Kiss* in 2020 samen met het bestaande *Firebird* ook opgevoerd zou worden bij Het Nationale Ballet. Dat werd natuurlijk verzet vanwege covid, maar ik had toen al een soort abstract, kubistisch decor bedacht. Dat zou namelijk een mooi contrast vormen met het kleurrijke, lyrische ballet *Firebird*, en tegelijkertijd was ik geïnspireerd door het kubisme uit de tijd dat Stravinsky *Le baiser de la fée* componeerde. Uiteindelijk vond Alexei het decor iets té abstract, en daarom gaan we bij deze opvoering in Amsterdam voor een iets narratievere achtergrond.”

Dat narratieve komt bijvoorbeeld tot uiting in een duidelijke dorpssetting – al is dat niet direct een klassiek stadje à la *Giselle*. “Ik was geïnspireerd door handgemaakte tekeningen, door schetsen. Ook een beetje door wat je voor je ziet als je aan een kind vraagt: ‘Tekenen eens een huisje’ – een dak en twee ramen. Het decor is ook zonder kleur, alleen zwart en wit. Maar dan wel wit op zwart, alsof de tekening ergens is ingekrast. Het is best een duister sprookje, dus met veel wit zou het te licht worden. Maar het is voor iedereen duidelijk waar we zijn: in een dorpje.”

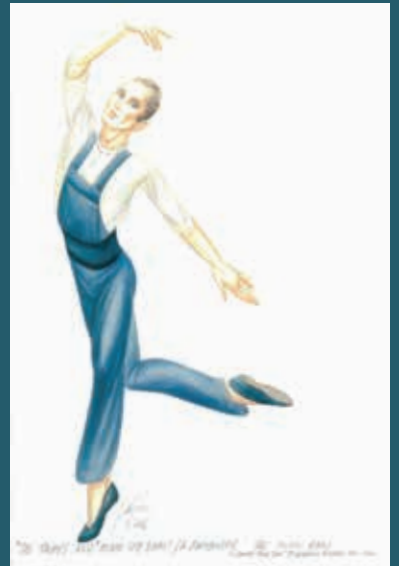
Van lang en romantisch naar kort en scherp

Ook het kostuum van de fee krijgt een nieuw uiterlijk, juist omdat dat iets minder romantisch en zacht mocht. “Het eerdere kostuum had een wat langere rok en leek meer op een

Jérôme Kaplan in het Decoratelier

Kostuum- en decorontwerpen (maquettes) van Jérôme Kaplan

jurkje, heel sierlijk. In de choreografie bleek later dat de danseres meer bewegingsruimte nodig had, en dat de passen eigenlijk beter zouden uitkomen met een kortere rok. Een deel van de bovenkant van het kostuum heb ik daarom behouden, maar de rok heb ik vervangen door een korte tutu. Die is ook wat scherper, puntiger. De kleur van de tutu is een soort transparant wit, met ijzig blauw en zwarte randen, om het kostuum ook bij het decor te laten passen.”

Zonder tijd en plaats

De andere kostuums, zoals voor de dorpelingen, zijn wel nog hetzelfde. “Het punt bij deze outfits is dat je ze niet precies kunt plaatsen. Ze zijn minimalistisch, een beetje modern, een beetje abstract. Gewoon een shirt en een broek – tijdloos en niet plaatsgebonden. Net als het decor is het zo voor iedereen te ‘begrijpen’, of je nu volwassen of een kind bent, en uit West- of Oost-Europa of van de andere kant van de wereld komt. Zo houden we het ballet – net als sprookjes en volksverhalen – universeel en voor iedere bezoeker te bevatten.”

Ook eenvoudig te begrijpen zijn de gekleurde kostuums van de hoofdrolspelers: “De jongen in de hoofdrol is volledig in het blauw – in een eerdere scène zie je de moeder een baby in het blauw vasthouden, zodat je later direct weet dat hij het is. Zijn verloofde heeft een heldere oranje kleur gekregen, waardoor je haar altijd kunt onderscheiden in de groep. Al is haar bruidsjurk natuurlijk wel wit.” En dan zijn er nog de abstracte figuren in eigen huidskleur, in de slotscène van het ballet. “Dat zijn een soort kunstwerken, levende standbeelden bijna. Alexei vroeg me iets neutraals te maken, en ik liet me inspireren door de oudheid, dus heb ik ze een soort gedrapeerde toga’s gegeven. Dat maakt bijna echte antieke kunstwerken van ze.”

Fijne bijkomstigheden

Hoewel Kaplans creaties op zichzelf ook kunstwerken genoemd kunnen worden en hij een kunstenaar, is hij blij dat hij niet slechts vastzit aan zijn eigen atelier: “Ik zou geen kunstenaar kunnen zijn die alleen thuis aan het werk is, met een tekening of schilderij als enige gezelschap. Ik houd van de dynamische samenwerkingen die mijn baan met zich meebrengt: ik ontmoet nieuwe mensen, jonge mensen, en ontdek zo altijd nieuwe en frisse manieren van denken. Ik reis naar andere landen en leer enorm veel over allerlei culturen. Zo ben ik altijd blij als ik naar Amsterdam mag: het is een prachtige stad en je kunt er heerlijk shoppen, of naar het Rijksmuseum. En elke keer wanneer ik er ben, ga ik naar het Rembrandthuis. Ik ben groot fan van Rembrandt – bof ik even dat dat museum bij jullie om de hoek zit.”

Lune Visser

Sem Sjouke en Edo Wijnen – repetitie *The Fairy's Kiss* (2024)

Serguei Endinian en Clotilde Tran-Phat - *Firebird* (2014)

FIREBIRD

EEN EENVOUDIGE HELD DIE ZEGEVIERT OVER EEN WREDE TIRAN

“Ratmansky’s *Firebird* doet me wensen dat ik weer een kind was, met hem als een ouder of peetvader die aan oude verhalen een nieuwe twist en dimensie geeft.” Dat schreef de recensent van *The New York Times* in 2012 na de première van Alexei Ratmansky’s *Firebird* bij American Ballet Theatre. Voor zijn productie baseerde Ratmansky zich op de gelijknamige, verhalende compositie van Igor Stravinsky, *L’Oiseau de feu*, die hiermee in 1910 in één klap zijn naam vestigde.

Drie andere Russische componisten haakten af, waarop Sergej Diaghilev, impresario en leider van de legendarische Ballets Russes, de opdracht om de muziek voor Michel Fokines ballet *L’Oiseau de feu* te schrijven in 1909 gaf aan de op dat moment nog onbekende componist Igor Stravinsky. Diaghilev zal er geen spijt van hebben gehad, want Stravinsky’s eerste balletcompositie bleek een meesterwerk van vertelling, kleurrijk, spannend, poëtisch en suggestief. Niet voor niets hebben talloze choreografen zich er – na de oerversie van Fokine – aan gewaagd, onder wie George Balanchine en Jerome Robbins, John Cranko, Maurice Béjart, John Neumeier, Christopher Wheeldon, Krzysztof Pastor (voor Het Nationale Ballet, in 2004), Marco Goetze en dus ook Ratmansky, wiens *Firebird* Het Nationale Ballet in 2014 op het repertoire nam. “Onweerstaanbaar”, zo typeerde Ratmansky Stravinsky’s compositie, “vanwege de ongelooflijke variëteit aan ritmes én omdat je alle details van de actie erin kunt horen.” De muziek inspireerde hem tot een tijdloze, hedendaagse balletchoreografie, een fascinerend sprookje voor de jonge toeschouwer, maar ook een werk met humor, nuance en diepere psychologische en seksuele lagen, aansprekend voor een volwassen, eenentwintigste-eeuws publiek.

Er is vaak geschreven dat *L’Oiseau de feu* op een oud Russisch volksverhaal gebaseerd is. In werkelijkheid beantwoordde echter geen van de traditionele vertellingen aan Diaghilev’s wens om een ballet met een uitgesproken Russisch thema te presenteren, dat ook een origineel en spectaculair verhaal vertelde, met zowel mannelijke als vrouwelijke hoofdpersonen.

Maia Makhateli en Giorgi Potshkhishvili – repetitie *Firebird* (2024)

En dus werd er als het ware een nieuw sprookje geschreven. Volgens de Zwitserse sprookjesonderzoeker Regina Bendix werd voor het libretto gebruikgemaakt van minimaal vijf bekende verhalen en personages: *Ivan de tsarenszoon*, *De vuurvogel*, *De grijze wolf*, *Marja Morevna* en *Kosjtsje de onsterfelijke*. Zelf merkte Stravinsky ooit op dat Russische legendes vaak helden kennen die “eenvoudig, naïef, soms zelf dom zijn, gespeend van alle kwaadaardigheid, en dat zij het zijn die altijd zegevieren over personages die slim, listig, complex, wreed en krachtig zijn.” Ivan Tsarevitsj, een tsarenszoon en – naast de vuurvogel – een van de hoofdpersonages uit *Firebird*, is zo’n held: hij is een eenvoudige jager die in de *spooky* tuin van een kwaadaardige tovenaars is beland, daar verliefd wordt op een prachtige, door de boeman gevangen gehouden prinses, en haar redt met een bovennatuurlijke kracht die hem wordt verleend door een magische vuurvogel.

In de openingsscène van Ratmanskij’s ballet maken we kennis met Ivan. Op zijn tochten is hij plotseling in een onbekende, geheimzinnige tuin terechtgekomen. Al gauw daalt een zwerm mythische vuurvogels in de tuin neer. Ivan verstopt zich en aanschouwt hun nachtelijke ritueel. Hij besluit achter ze aan te gaan en vangt één vogel, terwijl de rest weet te ontsnappen. De gevangen vuurvogel vecht zich uiteindelijk vrij en bij het afscheid geeft zij Ivan een van haar magische veren. Met deze veer zal hij haar in tijden van nood steeds kunnen oproepen.

Plotseling verschijnt een groep jonge vrouwen. Instinctief voelt Ivan zich tot een van hen aangetrokken, en ook zij lijkt gevoelens voor hem te koesteren. Hun samenzijn wordt echter bruut verstoord door de wrede tovenaars en tiran, Kosjtsje, die de jonge vrouwen in zijn magische macht heeft en hun mannen in de bomen van de tuin gevangen houdt. De jonge vrouw probeert Ivan te verstoppen, maar tevergeefs. Kosjtsje, geïrriteerd door Ivans aanwezigheid, daagt hem uit tot een dodelijk kat- en muisspel. Ivan gebruikt de veer om de vuurvogel op te roepen.

De vuurvogel arriveert en begint een aanstekelijke dans, een *danse macabre* waaraan niemand kan ontkomen. Wanneer de jonge vrouwen uitgeput neervallen, strijdt de vuurvogel met Kosjtsje over het lot van Ivan en zijn uitverkorene. In haar trance herkent de jonge vrouw Ivan niet en laat ze zich verleiden door Kosjtsje. Ivan voelt zich verraden, maar de vuurvogel laat hem zien hoe hij de betovering van de vrouwen kan verbreken. Hij breekt het ei dat Kosjtsjes ziel en kracht bevat en daarmee doodt hij Kosjtsje. De jonge vrouwen ontwaken uit hun betovering, vrij om zich te herenigen met hun geliefden.

Astrid van Leeuwen

Jacopo Tissi en Riho Sakamoto – répétitie *Firebird* (2024)

Ensemble – *Firebird* (2014)

Jurgita Dronina, Anna Tsygankova, Vito Mazzeo en Artur Shesterikov – *Firebird* (2014)

VAN REVOLUTIE TOT EERBEToon

Over Stravinsky's composities *Le baiser de la fée* en *L'Oiseau de feu*

Naast zijn muzikale vaardigheden onderscheidde Igor Stravinsky zich door zijn vermogen om de essentie van een verhaal vast te leggen en om te zetten in muziek. Met zijn baanbrekende werk *L'Oiseau de feu* bewees hij zich als een ware vernieuwer. Daarnaast vormde *Le baiser de la fée* een prachtig eerbetoon aan de grootmeester Pjotr Iljitsj Tsjaikovski.

Bijna had Igor Stravinsky *L'Oiseau de feu* niet gecomponeerd. Het was Sergej Diaghilev, oprichter en directeur van Les Ballets Russes in Parijs, die in 1909 de 27-jarige Stravinsky benaderde om de balletmuziek te schrijven. Eigenlijk had Diaghilev voor *L'Oiseau de feu* gepland om een componist in te huren met wie hij eerder had samengewerkt, Nikolai Tsjerepnin, maar die trok zich terug. Vervolgens wendde Diaghilev zich tot Anatoli Ljadov, maar ook dat ging niet door, mogelijk omdat het project op zo'n korte termijn af moest zijn. Diaghilev overwoog kort Aleksandr Glazoenov, destijds de meest toonaangevende componist van Rusland, maar ook die hapte niet toe. Met weinig opties over vroeg hij een jonge, relatief onervaren componist: Igor Stravinsky. Als voormalig student van de grote Nikolaj Rimski-Korsakov zou Stravinsky in ieder geval technisch bekwaam zijn. Het bleek een schot in de roos: de première van *L'Oiseau de la feu* was een onmiddellijk succes bij zowel publiek als critici, waardoor Stravinsky van de ene op de andere dag naar internationale bekendheid werd gelanceerd.

Harmonieus versus chromatisch

Het opvallendste element van Stravinsky's partituur is de manier waarop harmonieuze, tonale muziek de sterfelijke personages – prins Ivan Tsarevitsj en de prinsessen – verbeeldt, terwijl chromatische, niet-tonale muziek de bovennatuurlijke anderen – de vuurvogel en tovenaars Kosjtsj de onsterfelijke – ondersteunt. Deze slimme techniek is eigenlijk een traditie in de Russische muziek. De oorsprong ervan kan worden teruggevoerd tot aan de opera *Roeslan en Ljoedmila* (1842) van Mikhail Glinka, waar een opvallende, niet-tonale,

Oorspronkelijk decorontwerp voor *L'Oiseau de feu* door Léon Bakst (1909-1910)

dalende toonladder de bovennatuurlijke ontvoering van een bruid uit haar traditionele (en tonale) bruiloftsfeest verbeeldt.

Stravinsky laat *L'Oiseau de feu* beginnen met een sombere opening van cello's, bassen en pauken. Na een inleiding opent het gordijn zich en zien we de magische tuin van Kosjtsjev. Plotseling snelt de vuurvogel door de tuin; een briljant, fladderend crescendo en decrescendo doorklieven het orkest terwijl de tuin kort wordt verlicht door een verblindend licht. In de achtereenvolgende wordt de vuurvogel achternagezeten door prins Ivan, wiens aanwezigheid wordt aangegeven door een hoornsolo met fragmenten uit een Russisch volkslied. Gedurende het hele ballet wordt de prins geassocieerd met het nobele geluid van dit instrument.

Stravinsky gebruikt veel syncopen in zijn ritmische structuur, bijvoorbeeld in de bas van de 'Dans van de vuurvogel', om het fladderen en pikken te suggereren. Syncopen zijn ritmische accenten die op onverwachte momenten in de maat vallen, wat een verrassend en levendig effect geeft. Deze ritmische kenmerken worden ook toegepast in de 'Helse dans van Kosjtsjev en zijn onderdanen'. Hoewel deze syncopen binnen het kader van de reguliere maat blijven, voegen ze een extra laag toe aan de actie op het toneel.

Een verkwistend groot orkest

L'Oiseau de feu is gecomponeerd voor een groot orkest, hetgeen Stravinsky zelf als "verkwistend groot" beschreef. Dit gaf hem de mogelijkheid om verschillende orkestrale

effecten te bereiken, waarbij zijn instrumentatie briljant genoemd kan worden. Hoewel Stravinsky eigenlijk niet van plan was programmamuziek – muziek die een verhaal vertelt – te schrijven, wijdde hij zich zorgvuldig aan zijn opdracht. Hij wilde immers het vertrouwen dat in hem gesteld was niet beschamen.

En beschaamd werd dat vertrouwen zeker niet. Met *L'Oiseau de feu* bewees Stravinsky zichzelf als een meesterlijk componist en vestigde hij zijn reputatie als een van de grootste vernieuwers in de muziekgeschiedenis: met name van de balletmuziek. Zijn vermogen om traditionele en innovatieve elementen te combineren, maakt *L'Oiseau de feu* tot een tijdloos meesterwerk dat nog steeds publiek over de hele wereld betovert.

Een muzikaal eerbeton aan Tsjaikovski

In 1928 vormde de Russische danseres Ida Rubinstein – ooit een ster voor Diaghilev, daarna een concurrent – een nieuw gezelschap. Voor het eerste seizoen bestelde ze een aantal nieuwe werken, waaronder Ravels *Boléro* en Stravinsky's *Le baiser de la fée*. Omdat in 1928 ook werd stilgestaan bij Tsjaikovski's vijfendertigste sterfdag, besloot Stravinsky tot een 'patriottische hommage' aan zijn voorganger.

Op veel manieren lijkt Stravinsky's muziek ver verwijderd van die van Tsjaikovski. De romantische meester stond bekend om zijn emotioneel rijke en expressieve composities. Zijn melodieën waren vaak weelderig, waardoor een gevoel van sentimentaliteit en passie ontstond. Ook kenmerkte zijn muziek zich door een sterke nadruk op traditionele tonale structuren, met heldere harmonieën en uitgebreide orkestraties. Stravinsky doorbrak, met zijn avant-gardistische benadering, juist de grenzen van de muzikale conventie.

Een dialoog tussen twee meesters

Toch komt in zijn balletpartituur uit 1928 voor *Le baiser de la fée* de geest van Tsjaikovski naar voren. Het groeide uit stukjes en beetjes van Tsjaikovski's vroege pianomuziek en liederen – al diens werken die nooit georkestreerd waren. Later beweerde Stravinsky dat hij zich niet meer kon herinneren welke delen van de partituur van Tsjaikovski waren en welke van hemzelf. Melodieën en fragmenten uit de stukken van Tsjaikovski waren ook eerder een vertrekpunt dan een eindstation voor Stravinsky.

De luisteraar zal evengoed moeite hebben om deze individuele stukken van Tsjaikovski terug te horen in *Le baiser de la fée*, omdat ze zo prachtig zijn geassimileerd in het geluid van Stravinsky. Stravinsky veranderde tempo's, toonsoorten, herhaalde noten en ritmes. Waar Tsjaikovski een symmetrische sequentie zou componeren, werd deze asymmetrisch en onvoorspelbaar in de handen van Stravinsky.

In de muzikale dialoog tussen Stravinsky en Tsjaikovski versmelten oude en nieuwe klanken op meesterlijke wijze. Terwijl Stravinsky onmiskenbaar zijn eigen weg volgde, blijft zijn eerbeton aan Tsjaikovski een schitterende hommage aan zijn voorganger en grote voorbeeld.

Lore Zonderman, Alexandria Marx, Luiza Bertho, Erica Horwood en Sandra Quintyn – repetitie *Firebird* (2024)

Maia Makhateli en Nancy Raffa – repetitie *Firebird* (2024)

ALEXEI RATMANSKY

Choreografie

De Amerikaans-Oekraïens-Russische choreograaf Alexei Ratmansky (Sint-Petersburg, 1968) is opgeleid aan de school van het Moskouse Bolsjoj Ballet en danste daarna bij het Nationale Ballet van Oekraïne, het Royal Winnipeg Ballet en het Koninklijk Deens Ballet. Zijn werk wordt uitgevoerd door vrijwel alle grote balletgezelschappen ter wereld, waaronder het Bolsjoj Ballet, het Marijinski Ballet, American Ballet Theatre, New York City Ballet, San Francisco Ballet, Miami City Ballet, Ballet de l'Opéra national de Paris, The Royal Ballet, het Koninklijk Deens Ballet, het Koninklijk Zweeds Ballet en Het Nationale Ballet. Ook maakte hij choreografieën voor sterdansers als Nina Ananiashvili, Wendy Wheelan, Diana Vishneva en Mikhail Baryshnikov.

Van 2004 tot 2008 was Ratmansky artistiek directeur van het Bolsjoj Ballet, dat onder zijn leiding tweemaal tot 'Best Foreign Company' werd uitgeroepen door de Londense Critics' Circle. Hij creëerde voor het Bolsjoj Ballet avondvullende balletten zoals *The Bright Stream*, *The Bolt*, *Anna Karenina* en *Lost Illusions*. Ook maakte hij er producties van *Le Corsaire* en *The Flames of Paris*, in een combinatie van reconstructie en nieuwe choreografie. Van 2009 tot begin 2023 was Ratmansky 'artist in residence' bij American Ballet Theatre. Sinds augustus 2023 bekleedt hij dezelfde functie bij New York City Ballet.

Ratmansky is een specialist in het bewerken en opnieuw tot leven wekken van het negentiende- en begin twintigste-eeuwse balletrepertoire. Zo maakte hij onder meer eigen versies van *Giselle*, *The Sleeping Beauty*, *Het Zwanenmeer*, *De Notenkraker*, *La Bayadère*, *Paquita* en in 2010 creëerde hij voor Het Nationale Ballet een nieuwe, alom geprezen productie van *Don Quichot*, die in oktober 2024 opnieuw in Nationale Opera & Ballet te zien is. Ook maakte hij talloze eigen creaties, waarvan Het Nationale Ballet inmiddels diverse werken op het repertoire heeft: *Russian Seasons*, *On the Dnieper*, *Firebird*, *Souvenir d'un Lieu Cher*, *Shostakovich Trilogy* en *Serenade After Plato's Symposium*. In dit programma wordt daar *The Fairy's Kiss* aan toegevoegd, een nieuwe versie van de productie die hij in 2017 voor Miami City Ballet maakte.

Voor zijn balletten ontving Ratmansky vele prijzen, waaronder vier Russische Golden Mask Awards, de prestigieuze Benois de la Danse voor respectievelijk zijn *Anna Karenina* (2005, gemaakt voor het Koninklijk Deens Ballet) en zijn *Shostakovich Trilogy* en *The Tempest* (2014, beide gecreëerd voor American Ballet Theatre), een Bessie Award en de Britse National Dance Award. In 2013 werd hij 'voor zijn exceptionele verdiensten' benoemd tot MacArthur Fellow of the Year.

IGOR STRAVINSKY

Muziek

Igor Fjodorovitsj Stravinsky (Oranienbaum, Rusland, 17 juni 1882 – New York, 6 april 1971) was een van de invloedrijkste componisten van de twintigste eeuw. Hij studeerde in Rusland compositie bij Nikolaj Rimski-Korsakov, die een aanzienlijke invloed had op zijn vroege werken. Stravinsky werd een internationale beroemdheid met drie balletten die hij in opdracht van Sergej Diaghilev schreef voor diens legendarische Ballets Russes: *L'Oiseau de feu*, *Petroesjka* en *Le sacre du printemps*. Dat laatste veroorzaakte een rel bij de première in 1913. Critici spraken van 'Le massacre du tympan' ('de slachting van het trommelvlies'). Nu wordt de balletcompositie gezien als een van de belangrijkste werken uit de klassieke muziekgeschiedenis.

De uitbraak van de Eerste Wereldoorlog dwong Stravinsky om Rusland te ontvluchten en zich in Zwitserland te vestigen. Overmand door heimwee bleef hij Russische folklore gebruiken als inspiratiebron. Twee van zijn bekendste werken uit zijn Zwitserse periode zijn *Renard* en *Les Noces*, beide balletten-cantata: ballet met zang. Ook liet hij zich beïnvloeden door ragtime. In 1918 verwerkte hij de ritmische stijl in *Histoire du soldat* en in de *Ragtime voor elf instrumenten*.

Vanaf 1920 woonde Stravinsky in Frankrijk, waar hij zijn oeuvre voortzette met werken als *Apollon*

musagète, het eerste ballet waarvoor hij samenwerkte met de dan 24-jarige choreograaf George Balanchine, met wie hij zijn leven lang bevriend zou blijven. *Apollon musagète* is een voorbeeld van Stravinsky's neoclassicistische werken, waarbij hij hulde bracht aan muziek van vroegere meesters, in dit geval Jean-Baptiste Lully.

Stravinsky's werk kreeg steeds vaker een kritisch onthaal in Frankrijk, terwijl de belangstelling in de Verenigde Staten juist toenam. Nadat hij in 1939 naar de VS verhuisde, bleef hij intensief samenwerken met George Balanchine, die in totaal 31 balletten op muziek van Stravinsky creëerde. Waaronder ook *Circus Polka*, een ballet met olifanten voor het Ringling Brothers and Barnum and Bailey Circus. Bij dit ballet tilde een van de olifanten Balanchines tweede vrouw, ballerina Vera Zorina, op zijn rug.

In de jaren vijftig ontwikkelde Stravinsky zich weer in een andere richting: hij experimenteerde met seriële muziek, waarvan de structuur gebaseerd is op een vaststaande reeks tonen. Dit komt onder andere terug in *Agon* (1957), een van de belangrijkste werken uit het Stravinsky-Balanchine-repertoire.

Stravinsky stierf in New York City op 6 april 1971, met meer dan honderd werken op zijn naam.

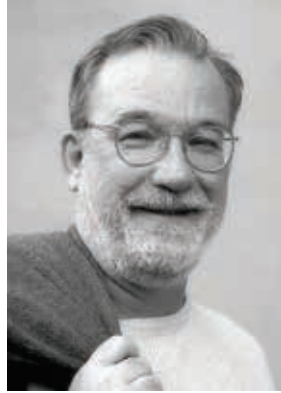

JÉRÔME KAPLAN

Decor- en kostuumontwerp
The Fairy's Kiss

Jérôme Kaplan (1964) werd geboren in Parijs en studeerde daar scenografie aan de École de la Rue Blanche. In 1992 werkte hij voor het eerst samen met Les Ballets de Monte Carlo voor *L'Enfant et les Sortilèges* van Jeroen Verbruggen. Voor datzelfde gezelschap creëerde hij daarna het decor en de kostuums voor diverse producties, waaronder *Roméo et Juliette*, *Cinderella* en *Sheherazade*. Daarnaast ontwierp hij decors en kostuums voor belangrijke Europese balletgezelschappen als het Koninklijk Deens Ballet in Kopenhagen, Teatro alla Scala in Milaan en de Deutsche Oper in Berlijn.

Ook buiten Europa maakte hij carrière: zo was hij in 2001 de eerste Franse kostuumontwerper bij het Nationale Ballet van Beijing, waar hij kostuums creëerde voor Zhang Yimou's *Raise the Red Lantern*, en werkt hij sinds 2010 regelmatig samen met Alexei Ratmansky. Kaplan verzorgde onder andere het decor- en kostuumontwerp voor Ratmansky's *Lost Illusions* voor het Bolsjoj Ballet in Moskou (waarvoor Kaplan in 2012 een Golden Mask Award voor kostuumontwerp won), *Cinderella* voor The Australian Ballet, *Het Zwanenmeer* voor Ballett Zürich, *La Bayadère* voor Staatsballett Berlin én voor de uiterst succesvolle productie van *Don Quichot* die Ratmansky in 2010 creëerde voor Het Nationale Ballet. Ook ontwierp hij in 2017 en 2024 de decors en kostuums voor Ratmansky's *The Fairy Kiss*.

JAMES F. INGALLS

Lichtontwerp *The Fairy's Kiss*

James F. Ingalls studeerde toneelmanagement aan de Yale School of Drama en werkte daarna als toneelmanager voor het Yale Repertory Theatre en de Twyla Tharp Dance Company, voordat hij zich toelegde op lichtontwerpen voor opera, theater en dans.

Ingalls is een graag geziene gast bij Nationale Opera & Ballet en verzorgde hier de lichtontwerpen voor onder andere de opera's *Only the Sound Remains*, *La Clemenza di Tito*, *Girls of the Golden West* en *Nixon in China*, de balletten *Coppelia*, *Giselle*, *Don Quichot*, *Raymonda* en verschillende werken van het Nationale Ballet-programma *Present/s*.

Ook maakte hij de lichtontwerpen voor TWYLA NOW bij het New York City Center, George Balanchines *Firebird* voor Miami City Ballet en Alexei Ratmansky's *The Sleeping Beauty* voor het American Ballet Theatre en het Balletto del Teatro alla Scala. Datzelfde deed hij voor de twaalf wereldpremières die het San Francisco Ballet presenteerde in zijn programma *Unbound*. Daarnaast maakte hij ontwerpen voor de Paul Taylor Dance Company en de Mark Morris Dance Group, zoals voor de producties *The Hard Nut*, *Dido and Aeneas* en *L'allegro il Penseroso ed il Moderato*.

Ingalls heeft een speciale samenwerking met operaregisseur Peter Sellars en werkt al vele jaren samen met theaterregisseur Garry Hynes, tevens directeur van de Ierse Druid Theatre Company.

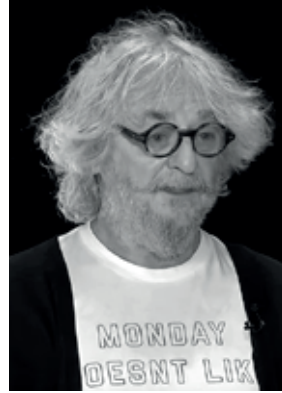
MICHAEL BREEDEN

Instudering *The Fairy's Kiss*

Michael Sean Breeden begon zijn dansopleiding bij het Lexington Ballet in Kentucky en vervolgde zijn opleiding bij de School of American Ballet in New York. Bij Miami City Ballet vertolkte hij solistische rollen en hoofdrollen in werken van George Balanchine, Jerome Robbins, Sir Frederick Ashton, Justin Peck, Antony Tudor, Twyla Tharp, Paul Taylor en Alexei Ratmansky.

Tijdens zijn danscarrière gaf Breeden ook interactieve inleidingen voor Miami City Ballet, die de kennis van het publiek over de geprogrammeerde balletten verbreedde. In 2016 startte hij samen met collega-danseres Rebecca King Ferraro van Miami City Ballet de podcast *Conversations On Dance*, inmiddels een van de meest beluisterde danspodcasts.

Sinds 2018 is Breeden vaste repetitor voor New York City Ballet-choreograaf Justin Peck. Hij heeft zijn werk ingestudeerd bij het Hong Kong Ballet, Ballet Arizona Indiana University, Princeton University en Miami City Ballet. Ook doceert Breeden ballet aan Yale University, Princeton, Kent State University, Mark Morris Dance Center, Ballet Academy East, Ballet Tech en vele andere opleidingen. Van 2017 tot 2020 was hij tevens assistent van de artistiek directeur van Troy Schumachers BalletCollective.

SIMON PASTUKH

Decorontwerp *Firebird*

Simon Pastukh ontwerpt al ruim veertig jaar decors. Van 1980 tot 1991 was hij huisontwerper bij het Michailovski Theater in Sint-Petersburg. Sinds 1992 woont hij in de Verenigde Staten. De Russisch-Amerikaanse scenograaf ontwierp meer dan tweehonderd opera-, ballet- en theaterdecors over de hele wereld, voor grote theaters en gezelschappen als het Bolsjoj Ballet, Marijinski Theater, New York City Ballet, American Ballet Theatre, het Nationaal Noors Ballet en Universal Ballet in Korea. Voor American Ballet Theatre maakte hij de decors voor Alexei Ratmansky's *On the Dnieper* en *Firebird*; beide werken werden daarna ook door Het Nationale Ballet op het repertoire genomen.

Pastukh ontving een Golden Mask Award voor het decorontwerp van de opera *Semyon Kotko* van Sergej Prokofjev in 1999 en voor dat van het ballet *The Bolt* van Dmitri Sjostakovitsj in 2006. Hij werd in 1999 bekroond met de Gouden Sofit, de hoogste theateronderscheiding van Sint-Petersburg.

In de regel werkt Pastukh samen met zijn vrouw, Galina Solovjeva, die vaak de kostuums ontwierp voor de producties waarvoor hij het decorontwerp verzorgde.

GALINA SOLOVJEVA

Kostuumontwerp *Firebird*

Galina Solovjeva, afkomstig uit Sint-Petersburg, studeerde in 1975 af als kostuum- en decorontwerper aan het Leningrad Staatsinstituut voor Theater, Muziek en Cinematografie in Rusland. Van 1976 tot 1991 was ze kostuumontwerper voor het befaamde Marijinski Theater in Sint-Petersburg. In 1992 emigreerde ze met haar echtgenoot, decorontwerper Simon Pastukh, naar de Verenigde Staten.

Solovjeva creëerde meer dan honderd kostuumontwerpen voor ballet, opera en theater, voor onder meer het Bolsjoj Ballet en Michailovski Theater in Rusland, New York City Ballet, Universal Ballet in Seoul en het Nationale Ballet van Japan. In 2001 en 2008 won Solovjeva de Gouden Sofit, de hoogste theaterprijs van Sint-Petersburg.

Voor New York City Ballet ontwierp ze eerder kostuums voor Alexei Ratmansky's *Russian Seasons*, en voor American Ballet Theatre voor Ratmansky's *On the Dnieper* en *Firebird*. De drie werken maken inmiddels ook deel uit van het repertoire van Het Nationale Ballet.

BRAD FIELDS

Lichtontwerp *Firebird*

Brad Fields werd geboren in Greensboro, North Carolina, en studeerde in 1987 af aan de University of North Carolina School of the Arts. In 1995 trad hij in dienst bij American Ballet Theatre, waar hij het licht ontwierp voor meer dan dertig balletten, waaronder werken van Christopher Wheeldon, Benjamin Millepied, Twyla Tharp en Cathy Marston. Hier maakte hij ook de lichtontwerpen voor Alexei Ratmansky's *The Bright Stream*, *On the Dnieper*, *Seven Sonatas* en *Firebird*.

Daarnaast werkt Fields regelmatig samen met de Spaanse choreograaf Nacho Duato, en creëert hij lichtontwerpen voor ballet- en moderne dansgezelschappen van over de hele wereld, zoals eerder al voor onder andere The Australian Ballet, Opera Ballet Vlaanderen, San Francisco Ballet en Nederlands Dans Theater.

WENDALL K. HARRINGTON
Projectie-ontwerp *Firebird*

Wendall Keehn Harrington (Queens, New York) studeerde kunstgeschiedenis en begon haar carrière als filmmaker, voordat ze zich in 1978 toelegde op het ontwerpen van toneelprojecties. In de Verenigde Staten wordt Harrington al meer dan drie decennia beschouwd als de meest vooraanstaande projectie-ontwerper, en wordt ze ook wel 'The Queen of Projections' genoemd. Ze maakte ontwerpen voor meer dan honderd musicals (waaronder het prijswinnende *The Who's Tommy*), opera's (waaronder *Werther* bij The Metropolitan Opera), concerten (waaronder The Talking Heads' tournee *Stop Making Sense* en Simon & Garfunkels *Old Friends*-tournee) en balletten (waaronder Lar Lubovichs *Othello*). Met Alexei Ratmansky werkte Harrington samen voor zijn *Anna Karenina*, *Cinderella*, *On the Dnieper*, *OPERA!*, *Pictures at an Exhibition* en *Firebird*.

Naast haar werk als projectie-ontwerper bekleedt Harrington sinds 2008 de functie van hoofd Projectie-ontwerp op de Yale School of Drama en werkt ze als beeldredacteur voor diverse magazines.

MARCELO MOURÃO GOMES
Instudering *Firebird*

De Braziliaanse Marcelo Mourão Gomes volgde zijn dansopleiding in Florida, Parijs, Houston en Boston. In 1997 werd hij lid van het corps de ballet bij American Ballet Theatre, waarna hij in 2000 gepromoveerd werd tot tweede solist en in 2002 tot eerste solist. Hij danste er hoofdrollen in vrijwel alle grote avondvullende balletten. Na zijn vertrek in 2017 danste hij, als gastsolist, bij tal van andere gezelschappen, waaronder ook Het Nationale Ballet.

In 2009 creëerde Alexei Ratmansky de rol van Sergej in zijn *On the Dnieper* speciaal voor Gomes. Gomes maakte zelf ook enkele choreografieën voor American Ballet Theatre en voor andere internationale gezelschappen.

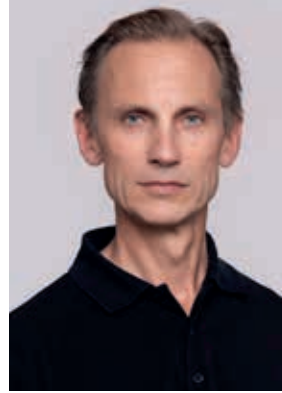
In seizoen 2018–2019 maakte Gomes zijn debuut bij het Semperoper Ballett, als prins Siegfried in Aaron Watkins *Het Zwanenmeer*. Twee seizoenen later trad hij bij dit gezelschap in dienst als eerste solist en balletmeester, en in 2022 werd hij tevens benoemd tot artistiek adviseur.

NANCY RAFFA
Instudering *Firebird*

Nancy Raffa werd geboren in New York en was in 1980 de jongste en tevens de eerste vrouwelijke Amerikaanse winnaar van de Prix de Lausanne. Op haar zestiende werd ze aangenomen als corps de ballet-danser bij American Ballet Theatre. Later danste ze als solist bij andere gezelschappen, waaronder, vanaf 1992, Miami City Ballet. Bij dit gezelschap begon ze tevens haar loopbaan als docent, en in 1994 werd ze coördinator van de Summer School van Miami's New World School of the Arts. Raffa ontving tweemaal een speciale docentenonderscheiding van de National Foundation for the Advancement in the Arts en won een beurs van de United States Information Services om op te treden als cultureel ambassadeur en docent voor het balletgezelschap en de bijbehorende school in Honduras.

In 2007 werd Raffa benoemd als balletmeester bij American Ballet Theatre. Sindsdien werkt ze nauw samen met Alexei Ratmansky. Ze assisteerde hem meermalen tijdens het creatieproces en studeert zijn balletten in bij gezelschappen over de hele wereld.

MATTHEW ROWE
Muzikale leiding

De Britse dirigent Matthew Rowe maakte in 2004 zijn debuut bij Het Nationale Ballet. Daarna keerde hij jaarlijks terug als gastdirigent, tot zijn benoeming in 2012 tot muzikaal leider van het gezelschap en chef-dirigent van Het Balletorkest. Vanaf augustus 2024 is Rowe vaste gastdirigent van Het Nationale Ballet en Het Balletorkest.

Matthew Rowe onderscheidt zich als dirigent door zijn kwaliteit en ervaring op het gebied van complexe samenwerkingsproducties. Hij is een uitzonderlijk veelzijdige dirigent met een breed repertoire, en wordt gerespecteerd en gewaardeerd om zijn passie, betrokkenheid en energie.

Belangrijke producties van Het Nationale Ballet die hij dirigeerde, waren onder meer de wereldpremières van Shen Wei's *Sacre du Printemps*, Ted Brandsens *Mata Hari*, David Dawsons *Requiem* en Annabelle Lopez Ochoa's *Frida*, en de Nationale Ballet-première van Alexei Ratmansky's *Firebird*. Rowes repertoire omvat daarnaast talrijke werken van Hans van Manen, George Balanchine en Krzysztof Pastor, naast klassieke meesterwerken als *Giselle*, *The Sleeping Beauty*, *Het Zwanenmeer*, *Notenkraker & Muizenkoning*, *Romeo en Julia* en *Don Quichot*.

SOLISTEN THE FAIRY'S KISS

ANNA TSYGANKOVA - de fee

Anna Tsygankova (Novosibirsk, Rusland) is opgeleid aan de balletacademie in Novosibirsk. Voordat ze in 2007 naar Nederland kwam, danste ze zes jaar lang bij het Bolsjoj Ballet in Moskou, om haar carrière daarna te vervolgen bij het Hongaars Nationaal Ballet, waar ze alle hoofdrollen in het klassieke repertoire vertolkte. Tegenwoordig is Anna een internationaal veelgevraagde gastsolist. Ook won ze een groot aantal prijzen. Zo riep *Dance Europe* haar in 2017 uit tot Dancer of the Year en won ze in 2016 zowel de Zwaan voor 'Meest indrukwekkende dansprestatie' (voor *Mata Hari*) als de Miss Expressivity Award van het Dance Open Ballet Festival in Sint-Petersburg.

ELISABETH TONEV - de fee

Elisabeth Tonev (Berlijn, Duitsland) ontdekte – met twee voormalige dansers als ouders – het plezier in dansen al op vroege leeftijd. Ze studeerde af aan de Staatliche Ballettschule in Berlijn, werd in 2019 aangenomen bij de Junior Company van Het Nationale Ballet en stroomde een jaar later, als élève, door naar het hoofdgezelschap. Elk daaropvolgend jaar promoveerde ze, waarbij ze de rang van corps de ballet oversloeg. Haar meest recente promotie, tot tweede solist, volgde in juli 2023. Al in haar eerste jaar bij Het Nationale Ballet danste Elisabeth de hoofdrol in Hans van Manens iconische videoballet *Live* en in 2021 werd ze in de Critics' Choice van *Dance Europe* uitgeroepen tot een 'New name to watch'.

YUANYUAN ZHANG - de fee

Yuanyuan Zhang (Shanghai, China) begon haar balletopleiding op haar negende en studeerde vanaf haar zestiende aan de Shanghai Theatre Academy. In 2014 werd ze aangenomen bij de Junior Company van Het Nationale Ballet. Al een jaar later trad ze als élève toe tot Het Nationale Ballet, waar ze vervolgens jaarlijks werd bevorderd: tot lid van het corps de ballet (2016), coryphée (2017), grand sujet (2018) en in 2019 tot tweede solist. Yuanyuan won een aantal belangrijke prijzen, waaronder goud tijdens de Cape Town International Ballet Competition in 2014 en de eerste prijs tijdens de Star of East China-competitie, eveneens in 2014.

VICTOR CAIXETA - de jonge man

Victor Caixeta (Uberlândia, Brazilië) studeerde aan de Staatliche Ballettschule in Berlijn. In 2017 nam hij – nog tijdens zijn opleiding – deel aan de Internationale Balletcompetitie in Moskou, waar Joeri Fateev, artistiek directeur van het Marijinski Ballet in Sint-Petersburg, hem een contract aanbood. Al snel danste Victor hoofdrollen bij het gezelschap en in 2019 werd hij er tot 'soloïst' benoemd. In 2022 maakte hij, als tweede solist, de overstap naar Het Nationale Ballet en in 2023 volgde zijn promotie tot eerste solist. Victor won diverse prijzen, waaronder een derde prijs tijdens de (hierboven genoemde) balletcompetitie in Moskou en eerste prijzen tijdens de Tanzolymp in Berlijn en de European Ballet Grand Prix in Wenen.

TIMOTHY VAN POUCKE - de jonge man

Timothy van Poucke (Woerden, Nederland) studeerde aan de Nationale Balletacademie. In 2016 werd hij aangenomen bij de Junior Company van Het Nationale Ballet, om een jaar later al de overstap te maken naar Het Nationale Ballet in de rang van élève. In de daaropvolgende jaren is hij steeds gepromoveerd naar een volgende rang. Direct na zijn vertolking van de rol van sjeik Abd al-Rahman in *Raymonda*, in december 2023, bevorderde artistiek directeur Ted Brandsen hem tot eerste solist. Timothy is winnaar van de Aanmoedigingsprijs van Dansersfonds '79 (2017) en de Alexandra Radius Prijs (2018). In 2021 nomineerde *Dance Europe* hem voor de Dancer of the Year Award.

YOUNG GYU CHOI - de jonge man

Young Gyu Choi (Suncheon, Zuid-Korea) kwam in 2011 als lid van het corps de ballet in dienst van Het Nationale Ballet. In 2013 werd hij eerst benoemd tot coryphée en later in hetzelfde jaar tot tweede solist. In 2016 volgde zijn promotie tot eerste solist. Young studeerde aan het National Institute for the Gifted in Arts en de Sun Hwa Arts School in Korea en de Tanz Akademie in Zürich. Inmiddels is hij een veelgevraagd internationaal gastsolist en heeft hij een indrukwekkend aantal prijzen op zijn naam staan. Zo ontving hij in 2017 de Alexandra Radius Prijs en in 2022 de Zwaan voor 'Meest indrukwekkende dansprestatie' (voor Toer van Schayks *7e Symfonie*). Ook werd hij dat jaar genomineerd voor de Dancer of the Year Award van *Dance Europe*.

ERICA HORWOOD - de verloofde

Erica Horwood (Ottawa, Canada) studeerde aan de Royal Winnipeg Ballet School en Canada's National Ballet School. In 2006 won ze, nog als dansstudent, de Erik Bruhn Prize. Het jaar daarop werd ze als aspirant aangenomen bij Het Nationale Ballet, waar ze in 2009 in het corps de ballet kwam en daarna achtereenvolgens tot coryphée en grand sujet werd gepromoveerd. Naast hoofdrollen in onder meer Ton Simons' *Romance* (bekroond met een Zwaan voor 'Meest indrukwekkende dansproductie'), Sasha Waltz' *Roméo et Juliette*, John Neumeiers *La Dame aux Camélias* en Hans van Manens *Déjà vu* en *Trois gnoissennes* was Erica op het witte doek te zien in *Joika* (2023) en *Coppelia* (2021), waarin ze de titelrol vertolkte. Ondertussen staat ze ook op het punt om een studie planeet- en sterrenkunde af te ronden.

CHLOË RÉVEILLON - de verloofde

Chloë Réveillon (Londen, Engeland) studeerde aan de École de danse de l'Opéra national de Paris en de Britse Royal Ballet School. Ze begon haar professionele carrière bij het Ballet de l'Opéra national de Paris en werd na haar deelname aan de Grand Audition als eerste Française ooit uitgenodigd toe te treden tot het prestigieuze Marijinski Ballet in Sint-Petersburg. Daar kreeg ze haar eigen coach en vertolkte ze een groot aantal solistische rollen. In 2021 kwam Chloë als coryphée in dienst van Het Nationale Ballet, een jaar later werd ze bevorderd tot grand sujet. Ze won diverse prijzen, waaronder een Lynn Seymour Award en gouden medailles tijdens de Chausson d'Or en de Terpsichore Dance Celebration.

SEBIA PLANTEFÈVE-CASTRYCK - de verloofde

Sebia Plantefève-Castryck (Adama, Ethiopië) werd op haar vierde geadopteerd door een Belgische familie, een groot gezin met reeds vier dansende zussen. Vanaf zesjarige leeftijd volgde ze lessen bij dansschool Ballerino in Halle en al op tienjarige leeftijd nam ze deel aan de Youth America Grand Prix. Drie jaar later werd ze aangenomen op de Tanz Akademie Zürich in Zwitserland, waar ze op haar zestiende afstudeerde. Daarna volgde ze nog een extra studiejaar aan de European School of Ballet in Amsterdam. In 2019 werd Sebia aangenomen bij de Junior Company van Het Nationale Ballet. Twee jaar later maakte ze, als élève, de overstap naar het hoofdgezelschap. Sinds 2022 is ze lid van het corps de ballet.

SANDRA QUINTYN - de moeder

Sandra Quintyn werd geboren in Parijs en groeide op in het Franse Vau-cresson. Ze begon haar dansopleiding aan de École de danse de l'Opéra national de Paris, om vervolgens over te stappen naar het Conservatoire National de Région de Musique de Danse et d'Art Dramatique in Versailles. Sandra begon haar carrière bij het Franse Europa Danse en danste daarna bij achtereenvolgens Opera Ballet Vlaanderen en de Portugese Companhia Nacional de Bailado. In 2008 trad ze toe tot het corps de ballet van Het Nationale Ballet. Met het programma *Stravinsky Sprookjes* neemt ze afscheid van het danspodium.

ANTONINA TCHIRPANLIEVA - de moeder

Antonina Tchirpanlieva (Shuman, Bulgarije) begon haar balletopleiding aan de nationale dansacademie in Sofia, Bulgarije, en vervolgde deze aan de John Cranko Schule in Stuttgart. Na haar studie danste ze bij achtereenvolgens het Stuttgarter Ballett en het Staatsballett Berlin. In 2011 maakte ze de overstap naar Het Nationale Ballet, als lid van het corps de ballet.

Constantine Allen en ensemble – repetitie *Firebird* (2024)

SOLISTEN FIREBIRD

MAIA MAKHATELI - de vuurvogel

Maia Makhateli (Tbilisi, Georgië) begon haar dansopleiding aan de Vakhtang Chabukiani Staatsballetschool in haar geboortestad en vervolgde deze in 2002 bij de privéballetschool van German en Valentina Zamuel in het Amerikaanse Colorado Springs. Daarna danste ze vier jaar bij het Colorado Ballet. In 2006 maakte ze de overstap naar het Birmingham Royal Ballet en in 2007 werd ze als grand sujet aangenomen bij Het Nationale Ballet, waar ze in 2009 werd bevorderd tot tweede solist en een jaar later tot eerste solist. Maia is een internationaal veelgevraagde gastsolist en won diverse prijzen, waaronder, in 2020, de Dancer of the Year Award van *Dance Europe*.

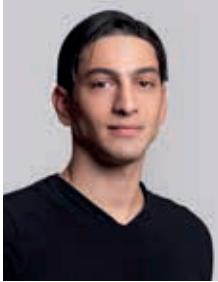
RIHO SAKAMOTO - de vuurvogel

Riho Sakamoto (Osaka, Japan) begon op vierjarige leeftijd met balletlessen in haar geboortestad. Op tienjarige leeftijd vervolgde ze haar opleiding aan de Kirov Academy of Ballet in Washington D.C. en nog tijdens haar opleiding won ze een gouden medaille tijdens de finale van de Youth America Grand Prix in New York. In 2014 werd ze aangenomen bij de Junior Company van Het Nationale Ballet. Een jaar later al maakte ze de overstap naar Het Nationale Ballet, in de rang van élève. Vervolgens werd ze jaarlijks bevorderd, waarna in 2021 haar benoeming tot eerste solist volgde, meteen na haar debuut als Clara in *Notenkraker & Muizenkoning*.

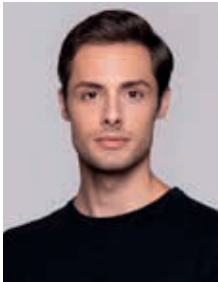
FLOOR EIMERS - de vuurvogel

Floor Eimers (Nijmegen, Nederland) volgde haar dansopleiding aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en trad in 2012 als aspirant in dienst van Het Nationale Ballet. In de jaren daarna werd ze achtereenvolgens gepromoveerd tot élève, lid van het corps de ballet, coryphée, grand sujet, en, in 2019, tot tweede solist. Floor ontving diverse onderscheidingen, waaronder de Aanmoedigingsprijs van Stichting Dansersfonds '79 in 2015 en de Alexandra Radius Prijs in 2021. Daarnaast vermeldde het Britse tijdschrift *Dance Europe* haar in 2020 en 2023 in zijn jaarlijkse Critics' Choice, in de categorie 'Outstanding performance by a female dancer'.

GIORGI POTSKHISHVILI - Ivan Tsarevitsj

Giorgi Potskhishvili (Tbilisi, Georgië) is oorspronkelijk opgeleid in Georgische volksdansen. Hij studeerde aan de Vakhtang Chabukiani Staatsballetschool in zijn geboortestad en vanaf 2018 aan de Nationale Balletacademie. In 2020 werd hij aangenomen bij de Junior Company van Het Nationale Ballet. Al na een jaar trad hij als élève toe tot Het Nationale Ballet, waarna hij in een sneltreinvaart alle rangen doorliep, waarbij hij het corps de ballet oversloeg. In december 2023 volgde zijn promotie tot eerste solist. Eerder dat jaar ontving Giorgi zowel de Alexandra Radius Prijs als de Zwaan voor 'Meest indrukwekkende dansprestatie' (voor *De Groene Tafel*), en werd hij genomineerd voor de Dancer of the Year Award.

JACOPO TISSI - Ivan Tsarevitsj

Jacopo Tissi (Landriano, Italië) volgde zijn dansopleiding aan de Accademia del Teatro alla Scala in Milaan. Nadat hij zijn studie in 2014 cum laude afrondde, werd hij aangenomen bij het Wiener Staatsballett. Het jaar daarop keerde hij terug naar Italië, waar hij toetrad tot het Balletto del Teatro alla Scala. Al na enkele maanden debuteerde hij hier als de prins in *The Sleeping Beauty*, aan de zijde van internationaal sterballetter Svetlana Zakharova. In 2017 maakte hij de overstap naar het Bolsjoj Ballet, waar hij kort daarna tot 'first soloist' werd bevorderd. Jacopo heeft diverse belangrijke prijzen op zijn naam staan en is sinds oktober 2023 als eerste solist verbonden aan Het Nationale Ballet.

SEMYON VELICHKO - Ivan Tsarevitsj

Semyon Velichko (Novosibirsk, Rusland) studeerde aan het Staats Choreografisch College in zijn geboortestad en danste aansluitend bij het Novosibirsk Academisch Opera en Ballet Theater en vanaf 2011 bij het Stanislavski en Nemirovitsj-Dantsjenko Academisch Muziektheater in Moskou. In 2015 trad hij als tweede solist toe tot Het Nationale Ballet, waar hij in 2020 werd bevorderd tot eerste solist, na zijn opvallende debuut als Graaf Albrecht in *Giselle*. Semyon heeft inmiddels een groot aantal hoofdrollen op zijn naam staan en trad als gastsolist op tijdens diverse internationale balletgala's.

YUANYUAN ZHANG - het meisje

Zie pag. 47.

MARIA CHUGAI - het meisje

Maria Chugai (Donetsk, Oekraïne) begon op vijfjarige leeftijd met ballet en werd op haar dertiende toegelaten tot de Vaganova Balletacademie in Sint-Petersburg, waar ze cum laude afstudeerde. Hierna kreeg ze een contract bij het Marijinski Ballet, waar ze diverse solorollen danste en al in haar tweede seizoen tot coryphée werd bevorderd. Ook won ze in 2006 de tweede prijs tijdens de Vaganova-PRIX-balletcompetitie. In 2009 trad Maria toe tot Het Nationale Ballet, waar ze in 2014 werd gepromoveerd tot grand sujet en in 2022 tot tweede solist. Inmiddels heeft Maria aan de Vaganova Balletacademie ook de graad van Bachelor balletpedagogiek (2020) en Master of Fine Arts (2023) behaald.

EMMA MARDEGAN - het meisje

Emma Mardegan (Venetië, Italië) begon op haar vijfde met balletlessen. Op dertienjarige leeftijd werd ze toegelaten tot de professionele balletschool Il Balletto in Castelfranco Veneto – een stapje dichterbij het waarmaken van haar droom om ballerina te worden. Ze deed mee aan balletcompetities over de hele wereld, en in 2019 werd ze toegelaten tot de Junior Company van Het Nationale Ballet. In 2021 trad ze als élève toe tot het hoofdgezelschap en een jaar later stroomde ze door naar het corps de ballet. Afgelopen december volgde haar promotie tot coryphée.

CONSTANTINE ALLEN - Kosjtsje

Constantine Allen (Indianapolis, Verenigde Staten) groeide op in Honolulu, Hawaï, waar hij ook zijn balletopleiding startte. In 2007 won hij tijdens de Youth American Grand Prix-finales in New York een bronzen medaille en een studiebeurs voor de Kirov Ballet Academy in Washington. Vanaf 2010 vervolgde hij zijn studie aan de John Cranko Schule in Stuttgart, om na twee jaar toe te treden tot het corps de ballet van het Stuttgarter Ballett. Zes maanden later al werd hij er bevorderd tot tweede solist en in 2013 tot eerste solist. In 2017 verliet hij Stuttgart om als freelancer bij diverse gezelschappen te dansen. Na een gastoptreden in Alexei Ratmanskij's *Don Quichot* kwam hij in 2018 als eerste solist in dienst van Het Nationale Ballet.

EDO WIJNEN - Kosjtsje

Edo Wijnen (Deurne, België) deed op zijn tiende succesvol auditie bij de Koninklijke Balletschool in Antwerpen. Na zijn opleiding kwam hij in 2010 als aspirant in dienst van Het Nationale Ballet, waar hij al snel werd gepromoveerd tot lid van het corps de ballet en vervolgens tot coryphée, grand sujet en, in 2015, tot tweede solist. Edo heeft een aantal belangrijke prijzen gewonnen, waaronder de Prix de Lausanne (2009) en de Youth America Grand Prix (2010). In 2017 werd hij genomineerd voor de Zwaan voor 'Meest indrukwekkende dansprestatie' voor zijn rol in *Citizen Nowhere* van David Dawson. In 2019 won hij – onder meer voor deze zelfde rol – de Alexandra Radius Prijs.

CONOR WALMSLEY - Kosjtsje

Conor Walmsley (East Yorkshire, Engeland) volgde vanaf zijn twaalfde muziektheaterlessen. Al snel ontwikkelde hij een voorkeur voor ballet en op veertienjarige leeftijd begon hij zijn balletopleiding aan de LWHS School of Dance in Hull, Engeland. Twee jaar later maakte hij de overstap naar de English National Ballet School, en het jaar daarop naar de Nationale Ballet-academie in Amsterdam. In 2017 werd hij aangenomen bij de Junior Company van Het Nationale Ballet. Twee jaar later stroomde hij, als élève, door naar het hoofdgezelschap, waarna hij in 2020 toetrad tot het corps de ballet en in 2022 werd bevorderd tot coryphée.

Timothy van Poucke en Elisabeth Tonev – repetitie *The Fairy's Kiss* (2024)

EERSTE SOLISTEN

Qian Liu

Maia Makhтели

Anna Ol

Riho Sakamoto

Olga Smirnova

Anna Tsygankova

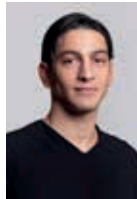
Jessica Xuan

Constantine
Allen

Victor Caixeta

Young Gyu Choi

Giorgi
PotskhishviliTimothy van
Poucke

Jacopo Tissi

Semyon Velichko

Van alle eerste en tweede solisten vindt u uitgebreide biografieën op operaballet.nl/dansers

TWEEDE SOLISTEN

Naira Agvanean

Maria Chugai

Floor Eimers

Salome
Leverashvili

Elisabeth Tonev

Nina Tonoli

Yuanyuan Zhang

Joseph
Massarelli

Edo Wijnen

Sho Yamada

GRAND SUJETS

Erica Horwood

Chloë Réveillon

Connie Vowles

Daniel Robert
Silva

Sem Sjouke

Jan Spunda

CORYPHÉES

Luiza Bertho

Nancy Burer

Khayla
Fitzpatrick

Kira Hilli

Arianna Maldini

Emma Mardegan

Alexandria Marx

Dingkai Bai

Conor Walmsley

CORPS DE BALLET

Koko Bamford

Mila Nicolussi
Caviglia

Liza Gorbachova

Beatriz Kuperus

Catarina Pires

Sebia Plantefève-
Castryck

Sandra Quintyn

Laura Rosillo

Yvonne
Slingerland

Antonina
Tchirpanlieva

Claire Tjoe-Fat

Lore Zonderman

Sander Baaij

Bela Erlandson

Leo Hepler

Manu Kumar

Fabio Rinieri

Guillermo Torrijos

Rafael Valdez

Koyo Yamamoto

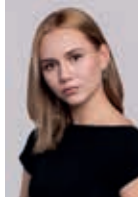
ÉLÈVES

Victoria
Glazunova

Nicola Jones

Skya Powney

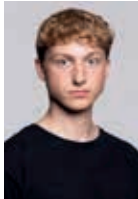
Louisella Vogt

Luca Abdel-Nour

Gabriel Rajah

Sven de Wilde

JUNIOR COMPANY

TWEDEJAARS

Poppi Eccleston

Polina
Loshchylina

Carolina
Ribaldone

Bo-Ann Zehl

Robin Park

Soshi Suzuki

Francesco
Venturi

EERSTEJAARS

Ella Kolpakov

Frédérique
Meewis

Ana Luísa
Negrão

Sangwon Park

Hà Nhi Trần

Aafke Wolles

Alexander
Álvarez

Patrik Benák

Vincent Fell

Vincent Vivet

Scan de QR-code voor de biografieën van alle dansers van Het Nationale Ballet

HET BALLETORKEST

Eerste viool

Sarah Oates,
concertmeester
Joanna Wronko
Kotaro Ishikawa
Suzanne Huynen
Robert Cekov
Jan Eelco Prins
Tinta Schmidt von
Altenstadt
Majda Varga-Beijer
Olga Caceanova
Sandra van Eggelen-
Karres
Sarah Lynn Huizing
Irene Nas
Olivia Scheepers
Anna Sophie Torn
Hester van der Vlugt

Tweede viool

Arnieke Ehrlich
Radka Dijkstra-
Dohnalová
Yumi Goto
Willy Ebbens
Christiane Belt
Casper Donker
Thirza van Driel
Dick de Graaff
Bert van den Hoek
Marijke van Kooten
Danna Paternotte
Myrte van Westerop

Altviool

Arwen Salama-van
der Burg
Maria Ferschtman
Joël Waterman
Örzse Adam
Dirk Feller
Giles Francis
Frank Goossens
Gioia Kuipers

Merel van Schie
Karen de Wit

Cello

Artur Trajko
Lies Schrier
Evelien Prakke
Willemiek Tavenier
Emma Besselaar
Wijnand Hulst
Oliver Parr
Diederik Smulders
Emma Warmelink

Contrabas

Jean-Paul Everts
Annelies Hemmes
Lucía Mateo Calvo
Jaap Branderhorst
Teun Godschalk
Nienke Kusters

Fluit

Sarah Ouakrat
Karin Leutscher
Adeline Salles
Marie-Cécile de Wit

Hobo

Juan Esteban
Mendoza Bisogni
Matteo Costanzi
Ainhoa Pérez
Echepare
Alexander Eerdewijk

Klarinet

Ina Hesse
Diederik Ornée
Abraham Gomez
Chapa
Joris Wiener

Fagot

Janet Morgan
Maud van Daal
Maximiano Vera Vera
Kaspar Snickers

Hoorn

Ward Assmann
Christiaan Beumer
Lies Molenaar
Lidia Olthoff

Trompet

Bob Koertshuis
Erik Torrenga
David Pérez Sánchez

Trombone

Bram Peeters
Wilco Kamminga
Marijn Migchielsen

Tuba

Elias Gustafsson

Pauken

Peter de Vries

Slagwerk

Richard Jansen
René Oussoren
Arjan Roos
Marcel Wheatley

Harp

Jet Sprenkels
Kerstin Scholten
Marleen de Bakker

Celesta

Daan Kortekaas

Piano

Jonathan Waleson

Algemeen directeur

Piet van Gennip

Chef-dirigent

Matthew Rowe

Hoofd bedrijfsvoering en planning

Inken Wemheuer

HR-manager

Katharina Schönberg

Office manager

Esther Kann

Muziek-

bibliothecaris

Nienke de Boer

Assistent muziek-

bibliothecaris

Ruben Sandere

Orkestmanager

David Eijlander

Orkestbodes /

assistenten-

orkestmanager

Diederik Meijnckens

Jack van Heugten

Administrateur

Jean Paul du Marchie

hetballetorkest.nl

Raad van toezicht

Marianne Heeremans,
voorzitter

Kirsten Botman

Miriam van Dongen

Sander Bersee

Rutger van Boxtel

Michel van Honk

HET BALLETORKEST

Het Balletorkest is hét orkest voor de dans in Nederland. Onder leiding van inspirerende dirigenten zoeken de musici iedere voorstelling naar synergie tussen muziek en dans, en creëren zo een betoverende ervaring voor het publiek. Van klassieke balletten tot moderne meesterwerken en van muziekeducatie tot talentontwikkeling – Het Balletorkest beweegt de dans.

Sinds de oprichting in 1965 is het orkest de trotse muzikale partner van Het Nationale Ballet en Nederlands Dans Theater. Een belangrijke missie is het investeren in de jongste generatie dansers en musici. Zo organiseerde het orkest in 2023 in samenwerking met Het Nationale Ballet een 'open call' voor jonge componisten en werkt het orkest al enige jaren samen met de Nationale Balletacademie.

Daarnaast ontwikkelt Het Balletorkest regelmatig innovatieve – en prijswinnende – voorstellingen voor families en schoolklassen. *Creatures*, in samenwerking met ISH Dance Collective, werd bekroond met de internationale Young Audiences Music Award en *Hans & Grietje* won diverse Musical Awards. In producties als deze spelen de musici veelal uit het hoofd, zonder dirigent en in kostuums, wat leidt tot een grote zeggingskracht van het symfonieorkest.

TWEEDE CONCERTMEESTER SUZANNE HUYNEN OVER STRAVINSKY

“Stravinsky's muziek is een feest voor het hele orkest. Bij hem geen koperblazers die de hele avond moeten wachten, iedereen moet volop aan de bak. Daarbij is *L'Oiseau de feu* een van mijn lievelingswerken. Het ene moment is het een en al schoonheid en warmte, het volgende moment knettert het. Voor de strijkers is het een heerlijk stuk, omdat Stravinsky om het hele palet vraagt: van je warmste toon tot snerpend ponticello (met de stok op de kam spelen). Een magisch moment is het deel net voor de slotpassage. Dan spelen wij heel zachte, spannende akkoorden waar dan een hoornsolo overheen komt. Daarna nemen wij de melodie over. Hier zit ik altijd met kippenvel op te wachten.”

Junior

Company

De Junior Company van Het Nationale Ballet slaat een brug tussen opleiding en beroepspraktijk en biedt jong danstalent een uitgelezen kans om zich voor te bereiden op een professionele carrière.

**Trotse hoofdsponsor van
de Junior Company van Het Nationale Ballet**

HET NATIONALE BALLET

Het Nationale Ballet heeft zich de afgelopen decennia ontwikkeld tot een toonaangevend balletgezelschap dat behoort tot de top 10 van meest toonaangevende balletgezelschappen in de wereld. Met 66 dansers – plus 17 dansers van de Junior Company – is Het Nationale Ballet het grootste dansgezelschap van Nederland.

Het Nationale Ballet werd achtereenvolgens geleid door Sonia Gaskell (1961-1969), Rudi van Dantzig en Robert Kaesen (1969-1971), Rudi van Dantzig (1971-1991) en Wayne Eagling (1991-2003). Sinds 2003 is Ted Brandsen artistiek directeur.

Het gezelschap presenteert jaarlijks zo'n 130 voorstellingen in binnen- en buitenland. Het merendeel van de voorstellingen wordt begeleid door Het Balletorkest. Het gezelschap beschikt

over een rijk repertoire: avondvullend klassiek-romantisch ballet, nieuwe producties van klassiekers, belangwekkend werk uit de twintigste eeuw – met name van choreograaf George Balanchine en van Rudi van Dantzig en Toer van Schayk – en hedendaags werk van toonaangevende choreografen als Hans van Manen, David Dawson, William Forsythe, Krzysztof Pastor, Alexei Ratmansky en Christopher Wheeldon.

HOUTHOFF

HOOFDSPONSOR VAN
NATIONALE OPERA & BALLET

WIJ VIEREN

**VIJF
JAAR
SAMENWERKING**

www.houthoff.com

TED BRANDSEN

Artistiek directeur Het Nationale Ballet

Ted Brandsen (Kortenhoeve, 1959) was van 1981 tot 1991 als danser verbonden aan Het Nationale Ballet. Hierna richtte hij zich op choreografen en creëerde hij werk voor diverse internationale dansgezelschappen en festivals. Als artistiek directeur van het West Australian Ballet maakte hij onder meer *Carmen* (2000, Australian Dance Award) en *Pulcinella* (2001).

In 2002 keerde Brandsen terug naar Het Nationale Ballet, in eerste instantie als adjunct-artistiek directeur, waarna in 2003 de benoeming tot artistiek directeur volgde. Sindsdien creëerde Brandsen onder meer *Body* (2004), *Stealing Time* (2006), *Rai* (2011), *Replay* (2014), *Classical Symphony* (2020) en *The Chairman Dances* (2023), alsook de avondvullende producties *Coppelia* (2008) en *Mata Hari* (2016).

Werk van Brandsen staat op het repertoire van veel buitenlandse gezelschappen. In mei 2023 ging bij het Poolse Nationaal Ballet nog zijn nieuwe creatie *Eroica Variations* in première in het succesvolle programma *Beethoven and the Dutch School*. Ook is Brandsen een veelgevraagd jurylid bij toonaangevende danscompetities.

In oktober 2019 ontving Brandsen uit handen van burgemeester Halsema de Amsterdamprijs voor de Kunst in de categorie Bewezen Kwaliteit en in juni 2022 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Wij danken

HET MEREL LASEUR FONDS

voor de genereuze bijdrage aan de kostuums van *The Fairy's Kiss*

Kostuumontwerpschetsen
door Jérôme Kaplan

DIRECTIE EN ARTISTIEKE STAF

Artistiek directeur
Ted Brandsen

Algemeen directeur
Stijn Schoonderwoerd

Vaste choreograaf
Hans van Manen

Associate artist
David Dawson

Adjunct-artistiek directeur
Rachel Beaujean

Muzikaal leider
Matthew Rowe

Adjunct-directeur talentontwikkeling en artistiek leider Junior Company
Ernst Meisner

Young Creative Associate
Wubkje Kuindersma

Young Creative Associate
Milena Sidorova

Young Creative Associate
Sedrig Verwoert

Balletmeester
Guillaume Graffin

Balletmeester
Alan Land

Choreologist en repetitor
Sandrine Leroy

Balletmeester
Larissa Lezhnina

Balletmeester
Judy Maelor Thomas

Balletmeester
Jozef Varga

Balletmeester Junior Company
Caroline Sayo Iura

Senior balletdocent
Rinat Gizatulin

Pianist
Elena Kim

Pianist
Ryoko Kondo

Pianist
Mikhail Murach

Pianist
Viktoriya Ryapolova

Gastdocenten

Julio Bocca, Felipe Diaz, Andrey Klemm, Chantal Lefèvre, David Makhateli, Aymeric Mosselmans, Alessandra Pasquali, Raffaella Renzi, Grigori Tchitcherine

Zakelijk leider

Michiel Nannen

Hoofd Planning en productie

Lydia Buisman

Hoofd Kostuumafdeling

Oliver Haller

Productie-administrateurs

Sterre Haverkamp

Donald van der Zwan

Persoonlijk assistent van directeur**Ted Brandsen**

Mumtaz Pang Atjok

Coördinator artistieke logistiek

Wiard Havenaar

Assistenten artistieke staf

Samira Ouazine

Tara Richard

Coördinator externe relaties

Louise Vine

Coördinator tableauxzaken

Priya Shriemissier

Associate on research & development

Peggy Olislaegers

Beeld en geluid

Mathieu Gremillet

Altin Kaftira

Ramy Tadrous

Medische begeleiding**Hoofd medische begeleiding**

Laura Hillenius a.i.

Coördinator

Amanda Kok

Fysiotherapeuten /**Manueel therapeuten**

Maarten Groothuis

Ronald Klaassen

Masseurs

Frans Birnie

Sandra Cozijn

Erik Wiggelinkhuizen

Pilatesdocent

Leila Kester

Psycholoog

Nancy Hiwat

Revalidatiedocent

Judy Maelor Thomas

NATIONALE OPERA & BALLET

Raad van ToezichtLouise Fresco,
voorzitter

Jacobina Brinkman

Rochdi Darrazi

Bernard Focroulle

Maarten Gelderman

Sadik Harchaoui

Tjark Tjin-A-Tsoi

Monique Vogelzang

Paul Waarts

Directie**Algemeen directeur**

Stijn Schoonderwoerd

Directeur Het Nationale Ballet

Ted Brandsen

Directeur De Nationale Opera

Sophie de Lint

Directeur Techniek en Productie

Bob Brandsen

Directeur Financiën

Miek de Ruijter

THE FAIRY'S KISS – EUROPEAN PREMIERE

THE TIMELESS WORLD OF ART

As an 18-year-old dance student, Alexei Ratmansky already knew that some day he would make a ballet to Igor Stravinsky's *Le baiser de la fée*. Not only was he captivated by the music and intrigued by the story, but he was triggered by the fact that in Russia at the time Stravinsky's compositions were considered modernist and decadent – and thus risqué. Eight years later, Ratmansky won a choreography competition in Kyiv with *The Fairy's Kiss*, his first big ballet, following which Kyiv Ballet took it into their repertoire. He has since made three versions of the ballet, the last of which, created in 2017 for Miami City Ballet, is now having its European premiere, in a new, adapted production.

In using Stravinsky's *Le baiser de la fée*, Ratmansky was preceded by many famous choreographers, including George Balanchine (who also made three versions), Sir Frederick Ashton, Sir Kenneth MacMillan, John Neumeier and Maurice Béjart. The 'original version', however, was created in 1928 by a woman, Bronislava Nijinska, for the company led by former Ballets Russes ballerina Ida Rubinstein. Rubinstein had commissioned Stravinsky to compose the music for Nijinska's ballet. That year was also the thirty-fifth anniversary of the death of Pyotr Ilyich Tchaikovsky, so Stravinsky decided to pay tribute to his predecessor by incorporating excerpts from his piano works and songs in the new composition. Stravinsky also took inspiration from Hans Christian Andersen's *The Ice Maiden*, which tells of a fairy's fatal kiss that seals the destiny of a baby boy. The composer saw the fairy tale as a metaphor for the life of Tchaikovsky, who had also suffered under 'the kiss of the muse', through everything he had had to sacrifice for his career, even though it had made him 'immortal' at the same time.

Stravinsky reduced Andersen's detailed, complex fairy tale to just a few lines that he took as the basis for composing four scenes, which also form the starting point for Ratmansky's choreography. In the first scene, we see a mother who gets trapped in a snowstorm with her newborn baby. The woman does not survive, but the baby is rescued by a fairy, who kisses him on leaving, after which he is taken in by some villagers. In the next scene, we see him again at a village party. Now a young man, he is handsome, popular and head over heels in love, and all set to get married next day. But when he returns home that evening, he is met

by a gypsy – the fairy in disguise – who predicts his fate: ‘He will be very happy, but will not marry’, says the fairy. ‘Another sort of happiness awaits him’. Overcome, the young man is found by his fiancée and the couple dance their final love duet, without knowing it. On the morning of the wedding, he does see her, but – just as Prince Siegfried is seduced by the black swan Odile in *Swan Lake* – without realising it he ends up in the arms of another ‘bride’: the veiled fairy. After an ardent dance, he lifts her veil, believing her to be his bride. The couple kiss and thus, to his dismay, he betrays his true love. The fairy claims the young man for herself, and in the closing scene of the ballet transports him to a world beyond time and space.

Stravinsky interpreted this final scene in a beautiful, serene composition, where – similar to the wonderful ending of his *Apollon musagète* – a magical transformation seems to take place from the mortal world to a higher plane or ideal. Although many choreographers have struggled with this calm, undramatic final scene of *Le baiser de la fée*, Ratmansky appears to have had no problem at all. It is precisely in this section that his choreography reaches a poetic and moving climax. All the dancers return to the stage, and in the choreographic phrases that follow Ratmansky has been extraordinarily inventive in incorporating snippets of famous ballets, including scenes from *Giselle*, *La Bayadère*, *Swan Lake*, Nijinska’s *Les Noces*, Léonide Massine’s *Les présages* and George Balanchine’s *Apollon musagète*. The ‘world beyond time and space’ in which the young man finds himself is thus an allegory – as Stravinsky also intended – of the timeless world of art, in which the artist has to make the necessary sacrifices for his talent. In the closing section of Ratmansky’s ballet, we see how the young man watches the group of dancers, sometimes directing their movements and forming a new creation out of existing works. Some dance critics therefore saw the young man as a choreographer, or even Ratmansky himself, but Ratmansky says that he is symbolic of all artists – the composer stringing together notes, the architect shaping a space or the writer playing with words. Or in a broader sense, of everyone who is driven by an irrepressible passion and who can therefore not escape his or her destiny.

FIREBIRD

A SIMPLE HERO WHO TRIUMPHS OVER A CRUEL TYRANT

“Ratmansky’s *Firebird* makes me wish that I were a child again, with him as a parent or godfather telling old stories with new twists and dimensions.” This is what a critic wrote in *The New York Times* in 2012, following the premiere of Alexei Ratmansky’s *Firebird*, by American Ballet Theatre. Ratmansky based his production on the narrative composition of the same name by Igor Stravinsky, *L’Oiseau de feu*, which secured the composer’s reputation at one fell swoop in 1910.

Three other Russian composers backed out, so Sergei Diaghilev, the impresario and director of the legendary Ballets Russes, commissioned the music in 1909 for Michel Fokine’s ballet *L’Oiseau de feu* from the still unknown composer Igor Stravinsky. Diaghilev can’t have regretted it, as Stravinsky’s first ballet composition turned out to be a masterpiece of narration; colourful, exciting, poetic and suggestive. It’s not without reason that – following Fokine’s original version – numerous other choreographers gave it a go, including George Balanchine and Jerome Robbins, John Cranko, Maurice Béjart, John Neumeier, Christopher Wheeldon, Krzysztof Pastor (for Dutch National Ballet, in 2004), Marco Goecke and also Ratmansky, whose *Firebird* was taken into Dutch National Ballet’s repertoire in 2014. “Irresistible”, is how Ratmansky described Stravinsky’s composition, “for its incredible variety of rhythms and because you can hear every detail of the action in it.” The music inspired him to create a timeless, contemporary ballet; a fascinating fairy tale for the younger viewer, but also a work of humour, nuance and deeper psychological and sexual layers, which appeals to an adult, twenty-first-century audience.

It has often been written that *L’Oiseau de feu* is based on an old Russian folk tale. In fact, though, none of the traditional narratives met Diaghilev’s wish to present an expressly Russian theme, which also told an original and spectacular story, with both male and female protagonists. So a new fairy tale was written, as it were. According to the Swiss fairy tale researcher Regina Bendix, the libretto made use of at least five well-known stories and characters: *Prince Ivan*, *The Firebird*, *The Grey Wolf*, *Marya Morevna* and *Kaschei the Deathless*. Stravinsky himself once remarked that Russian legends often had heroes who were “simple, naive, sometimes even stupid, and completely lacking in malice, and who

always triumph over characters who are smart, wily, complex, cruel and powerful." Ivan Tsarevich, the son of a tsar and – alongside the firebird – one of the main characters in *Firebird*, is just such a hero: he is a simple hunter who ends up in the spooky garden of an evil sorcerer, falls in love with a beautiful princess held captive by the villain and rescues her with supernatural powers lent to him by a magical firebird.

In the opening scene of Ratmansky's ballet, we are introduced to Ivan. On his travels, he has suddenly arrived at a strange, mysterious garden. Soon afterwards, a flock of mythical firebirds descends on the garden. Ivan hides and watches their nightly ritual. He decides to go after them and catches one bird, while the rest escape. The captured firebird manages to struggle free and when she leaves she gives Ivan one of her magic feathers. He will always be able to summon her with this feather in times of need.

Suddenly a group of maidens appears. Instinctively, Ivan feels attracted to one of them and she, too, seems to have feelings for him. However, their coming together is rudely interrupted by the cruel sorcerer and tyrant Kaschei, who has the maidens under his spell and holds their suitors captive in the trees in the garden. The maidens try to hide Ivan, but in vain. Kaschei, angered by Ivan's presence, challenges him to a deadly game of cat and mouse. Ivan uses the feather to summon the firebird.

The firebird arrives and starts an infectious dance; a *danse macabre* that nobody can escape. When the maidens collapse from exhaustion, the firebird battles Kaschei for the fates of Ivan and his beloved. In her trance, the maiden does not recognise Ivan and allows herself to be seduced by Kaschei. Ivan feels betrayed, but the firebird shows him how to break the spell cast over the maidens. He smashes the egg that contains Kaschei's soul and power, killing the sorcerer. The maidens awake from their enchantment, free to be reunited with their loved ones.

Astrid van Leeuwen

Arianna Maldini, Koko Bamford, Elisabeth Tonev, Mila Nicolussi Caviglia, Nina Tonoli en Maria Chugai
- repetitie *The Fairy's Kiss* (2024)

HET NATIONALE BALLET DANKT

SUBSIDIËNTEN

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

× Gemeente
× Amsterdam

HOOFDSPONSOR NATIONALE OPERA & BALLET

HOUTHOFF

PARTNER NATIONALE OPERA & BALLET

FONDS 21

PARTICULIEREN NATIONALE OPERA & BALLET FONDS

Vrienden en Geefkringleden van Het Nationale
Ballet, Patrons en Young Patrons van
Nationale Opera & Ballet

HOOFDSPONSOR JUNIOR COMPANY

PARTNERS JUNIOR COMPANY

VandenEnde
FOUNDATION

PIETER HOUBOLT
FONDS

NO&B BUSINESS LOUNGE LEDEN

Houthoff, ING, Loyens & Loeff, De Nederlandsche
Bank, SPIE Nederland B.V., Snippe Projecten B.V.,
Endymion Amsterdam, Rodriguez B.V., Höcker
Advocaten, 1nergiek, QA Consulting, Optimix
Vermogensbeheer, Quality Services

PARTNER

Matrix Fitness

Deze productie is onderdeel van

STEUN HET NATIONALE BALLET

De Vrienden van Het Nationale Ballet dragen bij aan nieuwe producties, kostuums, decors en de ontwikkeling van dansers, en hebben daarom een streepje voor. Zo zijn Vrienden onder meer welkom bij trainingen, masterclasses en balletreizen. Ook ontvangen ze driemaal per jaar een tijdschrift met achtergrondinformatie over de dansers en het gezelschap.

Hoe steunt u Het Nationale Ballet?

- Word Vriend voor € 50 per jaar
- Word GezinsVriend voor € 80 per jaar
- Word Gouden Vriend voor € 200 per jaar* en geniet van nog meer voordelen
- Word Geefkringlid vanaf € 1.000 per jaar*
- Tussen 25 en 40 jaar? Word Young Patron
- Neem Het Nationale Ballet op in uw testament

Meer informatie:

Nadja van Deursen

T 020 551 8218

E balletvrienden@operaballet.nl

operaballet.nl/steunballet

Stichting Nationale Opera & Ballet Fonds
rekeningnummer NL20 ABNA 0540179523,
o.v.v. 'Donatie Het Nationale Ballet'

* Door belastingvoordeel krijgt u tot meer dan de helft van uw gift terug van de belastingdienst.

STEUN
OPERA
&
BALLET

ONTDEK DE WERELD
ACHTER DE SCHERMEN

—
Word Vriend en beleef ballet
dichterbij dan ooit!

COLOFON

Uitgever

Nationale Opera & Ballet, Amsterdam
 Ted Brandsen (directeur Het Nationale Ballet)
 Stijn Schoonderwoerd (algemeen directeur)

Samenstelling, redactie en teksten

Astrid van Leeuwen, Lune Visser, Anne Havelaar,
 Stan Schreurs

Vertaling

Susan Pond

Productie

Saskia van Dongen

Grafisch ontwerp

Lesley Moore

Opmaak

Bibi de Bruijn

Fotografie

Fabrizio Ferri (portret Alexei Ratmansky), Altin
 Kafira (repetitiefoto's), Hans-Willem Kaldenbach
 (portretfoto's Het Nationale Ballet), Karolina Kuras
 (portret Nancy Raffa), Oliver Look (portret David
 Dawson), Jussi Puikkonen (portret Suzanne
 Huynen, foto Balletorkest), Gene Scavione (foto
 Miami Ballet), © Semperoper Dresden/Jubal
 Battisti (portret Marcelo Mourão Gomes), Sam
 Zauscher (portret Michael Breeden), op de cover:
 Anna Tsygankova

Druk

Tuijtel, Werkendam

© Copyright 2024

Nationale Opera & Ballet

Waterlooplein 22, 1011 PG Amsterdam

Rechthebbenden die menen aan deze uitgave
 aanspraken te kunnen ontlenen, wordt verzocht
 contact op te nemen met de uitgever. Niets uit
 deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of
 openbaar gemaakt door middel van druk, foto-
 kopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook,
 zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

operaballet.nl

VOLG ONS OOK ONLINE

Nationale Opera & Ballet
 De Nationale Opera
 Het Nationale Ballet

@nationaleoperaballet

Nationale Opera & Ballet

Nationale Opera & Ballet

@hetnationaleballet

Bezoek ons online platform op
operaballet.nl/online/ballet voor:

- ▶ streams (online voorstellingen)
- ▶ achtergrondartikelen
- ▶ achter-de-schermen-video's
- ▶ online balletlessen
- ▶ dansvideo's

483.379 VOLGERS IN TOTAAL

BINNENKORT BIJ HET NATIONALE BALLET:

GALA

Wervelende sterrenparade

28 juni 2024

Nationale
Opera
&
Ballet

Ontdek seizoen 2024 – 2025

Ga naar
operaballet.nl

Het Nationale Ballet

Generation Dance
New Moves
Don Quichot
Moderne Klassiekers
Notenkraker & Muizenkoning
Made in NL
Jewels
Lady Macbeth
Mannetje Jas
Hoe Anansi the stories of
the world bevrijdde
Other Dances
In C
Gala

De Nationale Opera

Rigoletto
Peter Grimes
Lennox
Le lacrime di Eros
Die Fledermaus
Een lied voor de maan
Die ersten Menschen
Idomeneo, re di Creta
OFF: We Are The Lucky Ones,
Codes, OUM
Die Frau ohne Schatten
Dido & Aeneas
Hoe Anansi the stories of
the world bevrijdde
Boris Godoenov

